

I BÅLE BRÄNNAS

*En berättelse om Catharina i Härna
och hennes barn*

ÖRJAN HILL 2025

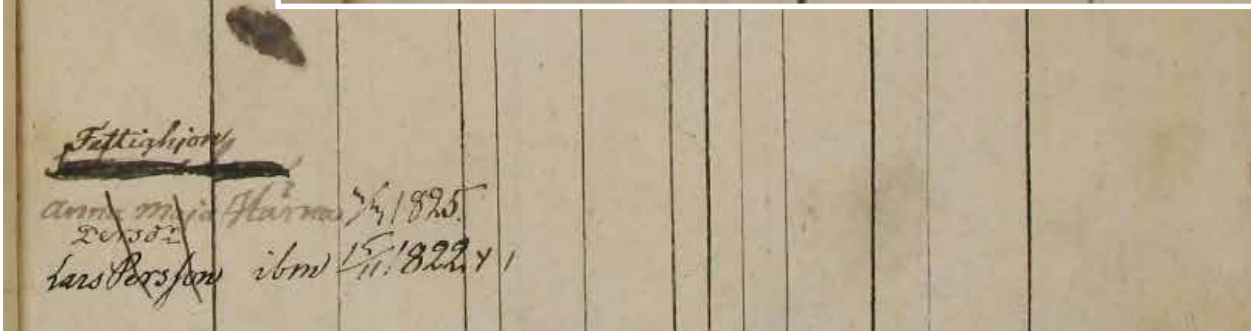
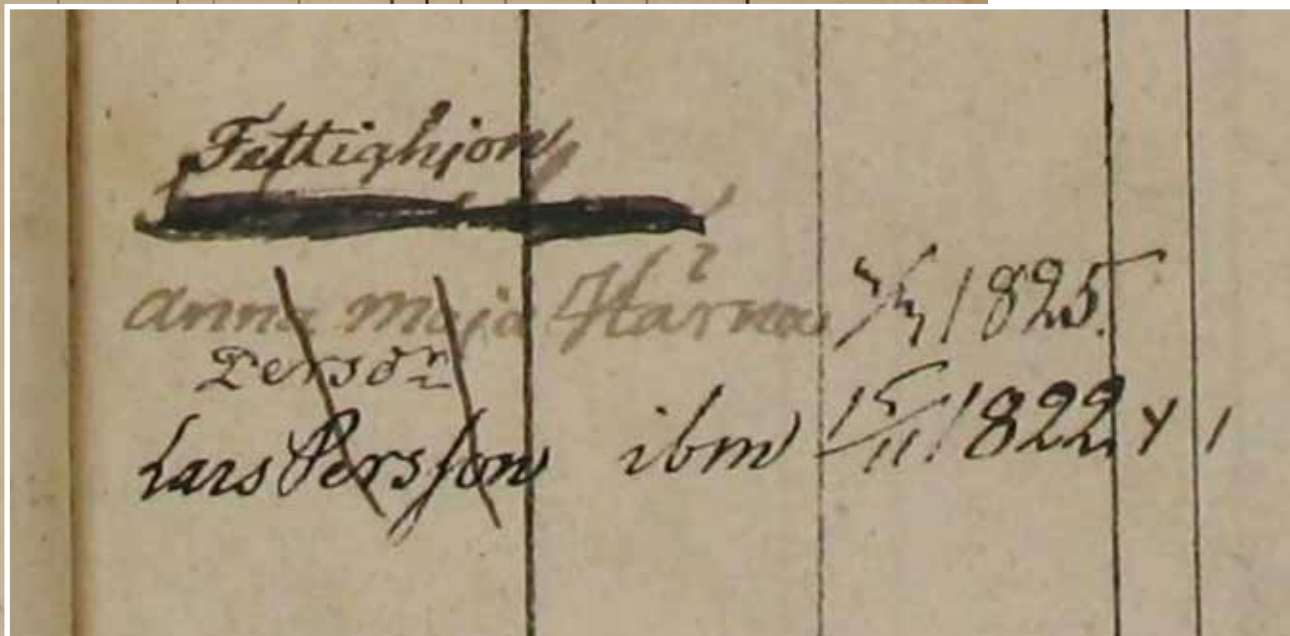
eller, derest den ej räddas,
atgå; Och har Catharina Andersdotter ut
inseend beviskraft; underdänighet anha
let att afstad varda från det henne för
ädmade dödsstraff förskonas; Med Kongl
Högste Domstol beflutet; Gifvet i Stockhol
Slott den 4 December 1830.

HofRätten dömt Catha.
rina Andersdotter, att sig själv till straff
och andra till varning mista lifvet genom
halshuggning, hvarefter hennes kropp skulle
i bål brännas;

bete a^o Storkönings spinnhus. Det vederborant
till underdänig efterrättelse lander.
Carl Johan

Detalj ur kungligt brev 4 december 1830, undertecknat på Stockholms slott av Karl XIV Johan.
»HofRätten dömt Catharina Andersdotter, att sig själv till straff och andra till varning mista
lifvet genom halshuggning, hvarefter hennes kropp skulle i bål brännas.»

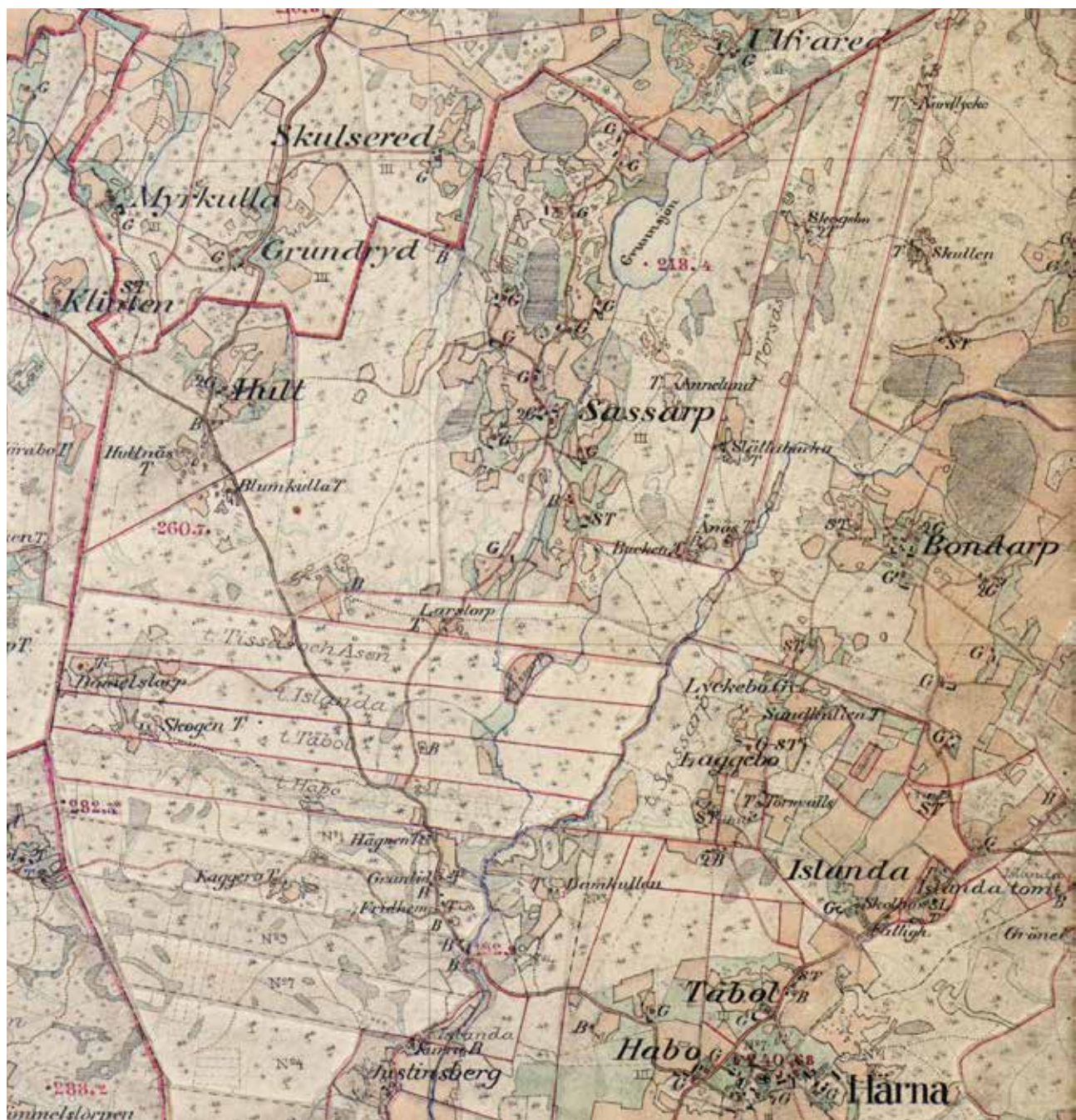
Hemmans och personers Namn.	Födelse:		Christend. Kansk		Vaccinad.	Inflyttad.		Utflyttad.		Anmärknin- gar.
	Ort.	År och Dag.	Ut bok.	Utantill. Luth. Cath.		År	ifrån	År	till	
<i>Danielstorp</i>	<i>and Blomås</i>									
<i>Dagriet Hard</i>	<i>Härna</i>	<i>1778</i>	<i>1</i>	<i>x</i>	<i>y</i>	<i>12</i>	<i>Aug. 1839</i>			<i>Bröd</i>
<i>Anna Svensson</i>	<i>Ving</i>	<i>3 1770</i>								
<i>S. Andreas</i>	<i>Härna</i>	<i>1805</i>	<i>1</i>	<i>y</i>						<i>Död den 24 Dec 1835</i>

Detalj ur husförhörlängd Härna 1826–1845. Catharina Andersdotters barn Anna Maja och Lars var sockenbarn och fattighjon och bodde 1831–1832 hos förre soldaten Daniel Hard på torpet Danielstorp i Härna.

Detalj ur karta över Sassarps by 1795. B = Övregården, C = Mellomgården, D = Laggaregården, E = Jutagården. Catharina bodde i Sassarp Övregården och torpen Kajro och Mårdahemmet i Härna under 1820-talet samt tillfälligtvis på andra ställen, till exempel Skulsered och Ulva-red i Grovare.

Detalj ur karta över Ås härad 1890–1897. Till vänster på kartan ser vi torpen Danielstorp, Skogen (=Märdahemmet) och Kaggero (Kajro). Den gamla Prästvägen mellan Härna och Fänneslunda löpte förbi Kajro. Alldeles nordöst om Danielstorp, på Tissås mark, låg Jonstorp som hade övergivits i början på 1870-talet. Alla dessa torp nämns i berättelsen. Sassarps by låg ett par kilometer nordöst om dessa torp. Även gårdarna Skulsered och Ulvared norr om Sassarp ingår i dramat.

EN BERÄTTELSE OM CATHARINA I HÄRNA OCH HENNES BARN

CATHARINA ANDERSDOTTER föddes oäkta den 18 juni 1797 i Skölvene socken. Modern var änkan Maja Andersdotter, inhyses vid Prästegårds torp (Prästetorpet under Skölvene prästgård). Fadern sägs ha varit en torpare, som tidigare hade varit inspektör. Catharina namngav senare i livet sin far som Anders Svensson, men om det syftar på Majas tidigare man eller på det oäkta barnets fader är osäkert.

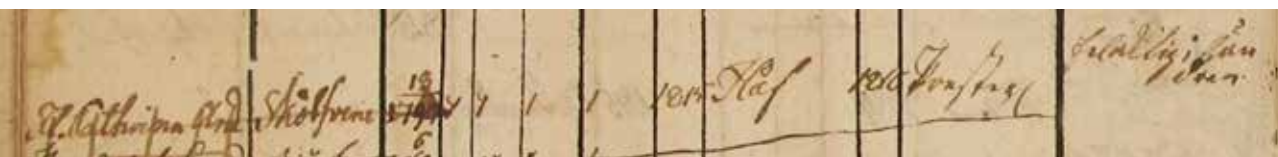
1797.			
Skölveneds Sökn			
Janu.	3. 4. Eva Majas	Andreas Andersson. Hålgårp Sina Järf. Sandberg	Portusbl. Bränning. Casper Bengt Sina Bengt. Martha Svens.
Febr.	3. 8. Anna Brita	Lars Henriksen Lena Andersd.	Munkagård Anders Håkansson. Bengt Andersson Brita Larss. Lena Henriksd.
26. 27.	Sara Maja	Kyrkogård. Vener. Lena Greta Seng. Tolm.	Prästgården Capit. Leht. Wernst. Kjöl. H. Här. Gyllenfrid. Fr. Briger. Jakob. Fr. M. S. Gyllenfrid.
Mars.	18. 19. Ingjerd	Lars Jönsson Ingjerd Andersd.	Prästetorp Bengt Olsson. Anders Svensson Ingjerd Jönss. Ella Andersd.
Maj.	5. 9. Johannes öäkta	Persten Ericd.	Torkilstorp Lars Anders. Jonas Ericsson Brita Larss. Sina Larss.
Juni.	12. 18. Catharina öäkta	Änkan Majas Andersd.	Inhyses vid Prästgårds torp And. Svensson. Sven Andersson Helena Svensd. Ella Andersd.

Födelsebok Skölvene socken 1797. i raden längst ner står det att oäkta Catharina föddes den 18 juni det året. Modern var änkan Maja Andersdotter, inhyses vid Prästegårds torp.

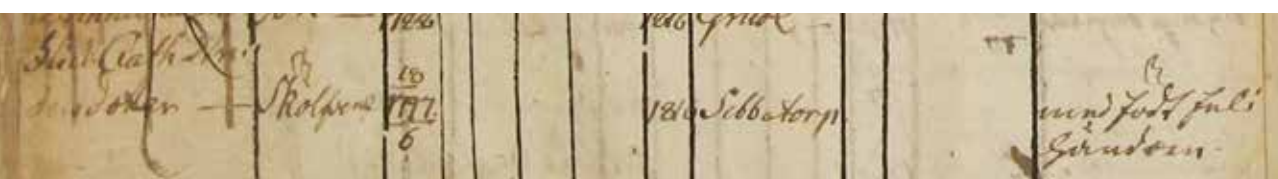
Hur som helst blev Catharina först barnflicka på gården Sötestorp i Skölvene. Sedan tjänade hon på åtskilliga gårdar i trakten, men det går inte att följa henne i kyrkoböckerna mer än sporadiskt under denna tid. Man hittar henne i utflyttningslängden för Hovs socken 1815, då hon flyttade från Hov Skattegården till Sibbatorp i Södra Björke socken. Där återfinns hon i husförhörlängden som »flicka» med prästens anteckning: »felaktig i händren». Hon flyttade därifrån till Backgården i samma socken 1816, där hon också står som »flicka» med anteckningen »medfödt fel i händren». Förutom att hon hade fel på sina händer, vet vi också av senare beskrivningar att hon var kort till växten med trindlagt ansikte och mörkhårig med bruna ögon och mörka ögonbryn.

16 Utläggstale 1815
 1 Jonas Andersson Källunga - Sora
 2 Nilsen Elika Swensd: hysk
 3 J. Peter Jonsson Fultorp - Hilda
 4 Sig. Maria Olofsdr. Hof Stom Björke
 5 Hans Jonsson N. Cathrina Andersdr.
 6 Son Eric - Frösby - Björke
 7 Drig Sundborgsk. Alsted - Gborg
 8 Sig. Ingberg Karlndr. Söderqvist - Molla
 9 P. Amika Carlndr. Hof N. Missung - Björke
 10 B. Wirta Andersdr. Söbst. Björke
 11 Catrin Olofsdr. Stom. Hof - Björke
 12 C. Cathrina Andersdr. Skaly Hof - Björke
 13 P. A. Lide S. ...

Utflyttningslängd Hovs socken 1815. Catharina står som nr 12 i listan, när hon det året flyttade från Hov Skattegården till Björke socken.

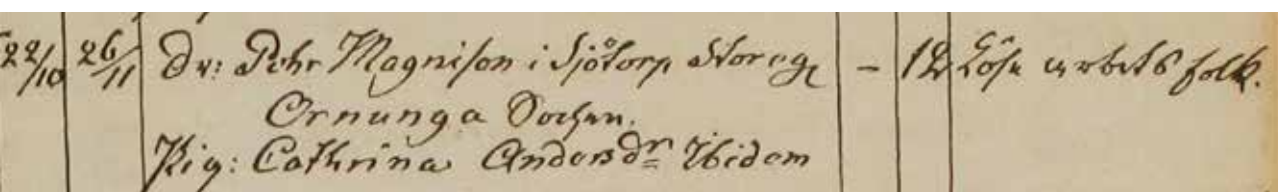
Husförhörlängd Björke socken 1805–1834, gården Sibbatorp. Flickan (»Fl.») Catharina Andersdotter, född 18/6 1797 i Skölvene inflyttade till Sibbatorp i Björke från Hovs socken 1815 och flyttade till Prästgården 1816. Där återfinns hon inte, men väl i Backgården i samma socken. Till höger ser vi prästens anteckning att Catharina var »felaktig i händern».

Husförhörlängd Björke socken 1805–1834, Backgården. »Flick. Cath. Andersdotter», född 18/6 1797 i Skölvene inflyttade till Backgården i Björke från Sibbatorp i samma socken 1816. Prästen antecknade till höger »medfödt fel i händern». Hon är överstruken i längden, men det står inte vart hon flyttade, så därmed tappar vi spåret och återfinner henne inte förrän hon gifter sig 1820 i Ornunga.

Giftermålet med Pehr Magnusson 1820

År 1820 gifte Catharina sig med drängen Pehr Magnusson från Ljung Mellomgården i Grude socken. Båda var så kallat »löst arbetsfolk», det vill säga de tog arbete litet var som helst och tycks ha träffats under en gemensam tjänstetid på Sjötorp Storegården i Ornunga.

Vigselsbok Ornunga socken 1820. Drängen Pehr Magnusson och pigan Catharina Andersdotter, bägge i Sjötorp Storegården, »löst arbetsfolk», gifte sig den 26 november 1820. Lysningen hade ägt rum den 22 oktober.

Till Sassarp Övregården 1821

Efter vigseln flyttade Pehr och Catharina våren 1821 till Pehrs bror Eric Magnusson i Sassarp Övregården i Härna socken med deras nyfödde son Andreas (född 11 mars 1821 i Grude). I födelseboken står det att familjen vistades i Ljung när barnet föddes, men att de var skattskrivna i Sassarp Övregården. Den 15 november 1822 föddes deras andra barn, sonen Lars, i Sassarp Övregården.

Sassarps by bestod av fyra gårdar som låg i rad från söder till norr – Jutagården, Laggaregården, Mellomgården (Olofsgården) och Övregården. Eric Magnusson hade flyttat till Övregården 1812, blivit änklings och omgift 1820 med änkan i Laggaregården Catharina Hansdotter. De flyttade sedan till Laggaregården 1822.

På Mellomgården bodde två bondfamiljer – Nils Andersson och änkan Britta Svensdotter med sina vuxna barn Andreas (Atter kallad), Annika och Johan. Atter och Catharina blev nu 1821 grannar i byn.

56.

Härna Socken.

Sassarps Rote.

Härna Socken.

Sassarps Rote.

57.

Hemmans och Personers Namn.	Födelse.	Chr. konf.	Inflyttad.		Uflyttad.		Vän- samt.
	Ort.	År.	Utl. dag.	År.	År.	År.	
<i>Sassarps Övregården</i>							
<i>Eric Magnusson</i>	<i>Grude</i>	<i>1796</i>	<i>XXV</i>	<i>XXV</i>	<i>1825</i>	<i>Björke</i>	
<i>Catharina Andersdotter</i>	<i>Björke</i>	<i>1797</i>			<i>1820</i>	<i>Björke</i>	<i>Enk. med barn och barnbarn</i>
<i>Andreas</i>	<i>Björke</i>	<i>1821</i>				<i>ibid. Skräp</i>	
<i>Anna Maria</i>	<i>Härna</i>	<i>1822</i>					
<i>Lars</i>	<i>Ölved</i>	<i>1822</i>					

Hemmans och Personers Namn.	Födelse.		Chr. konf.	Inflyttad.		Uflyttad.		Vän- samt.
	Ort.	År.		Utl. dag.	År.	År.	År.	
<i>Sassarps Olofsgården</i>								
<i>Enk. Britta Svensdotter</i>	<i>Härna</i>	<i>1762</i>	<i>XX</i>	<i>XX</i>	<i>XX</i>			
<i>Benjamin</i>	<i>Härna</i>	<i>1794</i>	<i>XX</i>	<i>XX</i>	<i>XX</i>			
<i>Annika</i>	<i>Härna</i>	<i>1796</i>	<i>XX</i>	<i>XX</i>	<i>XX</i>			
<i>Johan</i>	<i>Härna</i>	<i>1803</i>	<i>XX</i>	<i>XX</i>	<i>XX</i>			

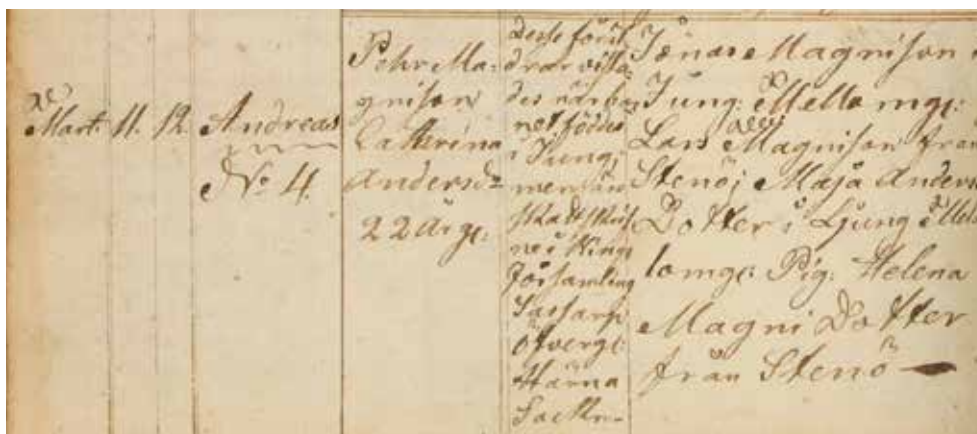
Husförhörlängd Härna 1812–1828. Till vänster ser vi Pehr Magnusson, hans hustru Catharina Andersdotter och sonen Andreas, inflyttade 1821 till Sassarp Övregården från Björke, som i detta fall betydde Grude socken i Björke pastorat. Prästen har noterat att det fanns en protest mot deras mantalskrivning inom socknen. Pehr flyttade ensam tillbaka till Björke (Grude) 1825. Sonen Lars föddes i Sassarp 1822. Anna Maria (Anna Maja) föddes på gården Ulvared i Grovare socken 1825. Det står att Catharina var född 1/8, men det är en felskrivning för 18/6. Detta fel hängde sedan med i alla år.

Till höger ser vi familjen i granngården Mellomgården (även kallad Olofsgården), bestående av änkan Britta Svensdotter och hennes tre barn Andreas, Annika och Johan. Andreas kallades allmänt för Atter, eftersom han alltid sade »atte, atter» när han pratade.

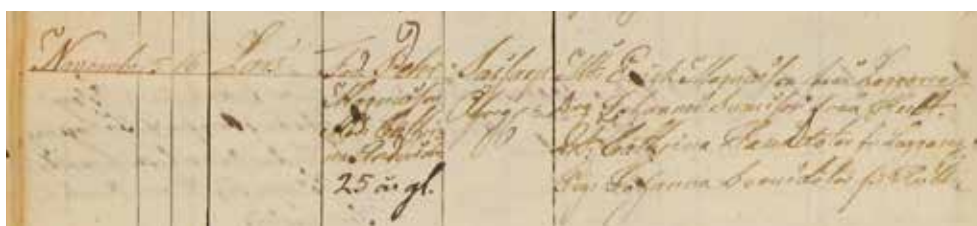

Sassarp Övregården revs omkring 1945, då gårdens sista invånare Frida (Hemfrida) flyttade därifrån. Virket användes till bränsle. Idag finns ruiner efter boningshuset (ovan och överst till höger) och rester efter ett par ekonomibyggnader. Marken övergick till Mellomgården i samband med laga skiftet 1861–1864.

Födelsebok Grude 1821. Pehr Magnussons och Catharinas Andersdotters son Andreas föddes den 11 mars 1821. »Desse föräldrar vistades när barnet föddes i Jung; men äro skattskrifne i Wings församling Sassarp Öfverg. Härna sockn.» Faddrarna räknas upp till höger, där vi återfinner Pehrs bröder Jonas och Lars, syster Helena samt Jonas hustru Maja Andersdotter.

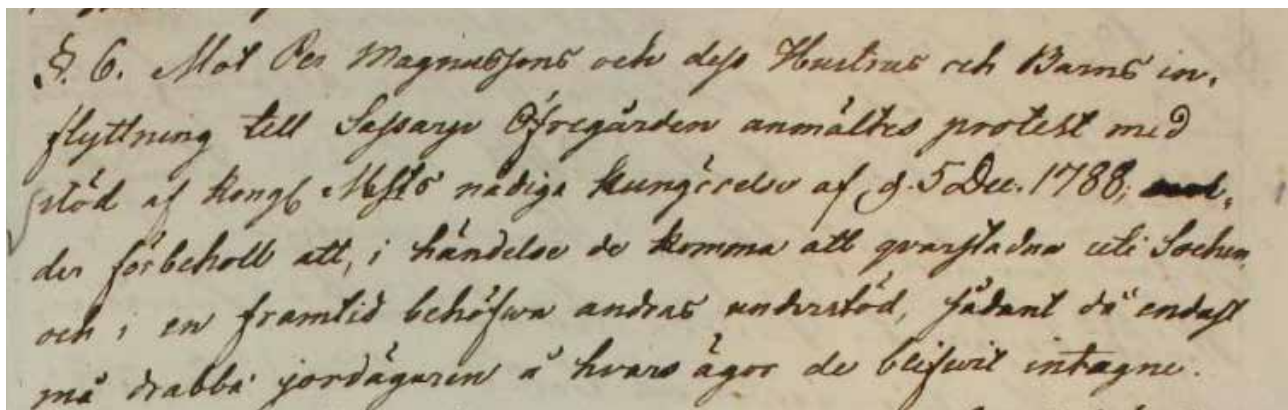

Födelsebok Härna 1822. Pehr Magnussons och Catharinas Andersdotters son Lars föddes i Sassarp Övregården den 15 november 1822. Bland faddrarna märker vi Pehrs bror Eric Magnusson och dennes hustru Catharina Hansdotter, vilka hade flyttat till Sassarp Laggaregården samma år.

Sockenmännens första protest 1821

Vid en sockenstämma i Härna den 20 maj 1821 protesterade de misstänksamma sockenmännen mot de nya invånarna och krävde att Pehrs bror Eric skulle ansvara för dem, om familjen i framtiden skulle komma att behöva fattigunderstöd.

Catharina fortsatte sitt kringstrykande liv, trots att hon hade två små barn. Långa perioder vistades hon på främmande ställen, där hon kunde förtjäna en slant genom att arbeta med sömnad. Pehr tyckte att hon försummade både barnen och honom och hennes husliga plikter.

Sockenstämmoprotokoll Härna 20 maj 1821. »§6. Mot Per Magnussons och dess hustrus och barns inflyttning till Sassarp Öfregården anmältes protest med stöd af Kongl Majts nådiga kungörelse af d. 5 Dec. 1788, under förbehåll att, i händelse de komma att qvarstadna uti socken och i en framtid behöfva andras understöd, sådant då endast må drabba jordägaren å hvars ägor de blifvit intagne.»

Skulsered i augusti 1824 och Atter

I augusti 1824 vistades Catharina hos bonden Andreas Persson i Skulsered i Grovare socken. Tillsammans med en person som kallades Skräddare-Pelle (Per Håkansson) från Dannarp i Hällstads socken förrättade hon sömnadsarbete åt bonden och bodde under tiden på gården.

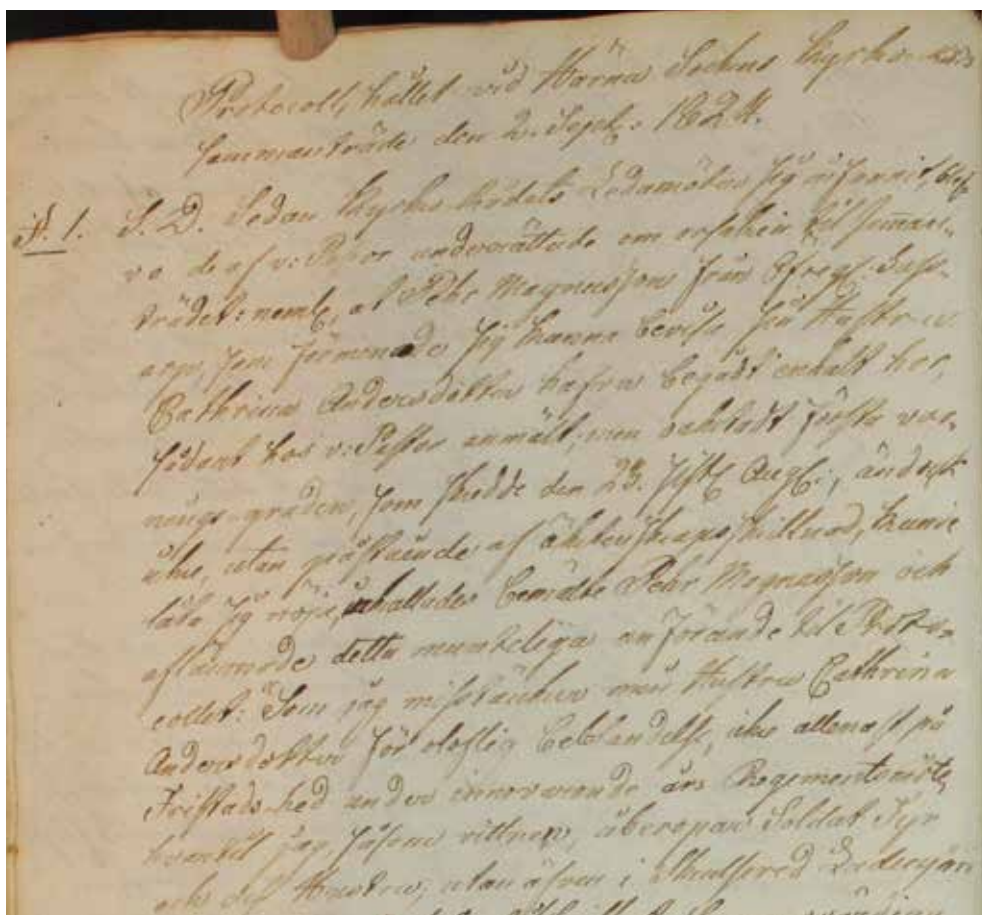
Lördagen den 21 augusti skickade Skräddare-Pelle bud efter den märklige härnabon Andreas Benjaminsson eller Atter, som han kallades, eftersom han alltid sade »atte, atter», när han pratade. Atter, som var född 1794, bodde med sin mor Britta och sina syskon Annika och Johan i Sassarp Mellomgården, så han och Catharina hade bott grannar i samma by några år och kände säkert varandra.

Atter kunde litet av varje och den här gången ville Skräddare-Pelle ha ett par stövlar lagade. Atter kom och det blev sent på kvällen. Bonden på Skulsered erbjöd Atter att sova över i ladan.

Efter aftonmåltiden följdes Atter, Skräddare-Pelle och Catharina åt till Skulsereds lada. De lade sig tillsammans alla tre under ett täcke och somnade. Vad som hände senare på natten eller tidigt nästa morgon är det ingen som vet säkert, men det kom genast ut ett rykte om att Catharina hade haft olovligt umgänge på hörännen i Skulsered under söndagsmorgonen den 22 augusti.

Förhör med kyrkorådet 2 september 1824 och andra protesten

Dagen därpå, den 23 augusti, gick Catharinas man Pehr Magnusson till den nyinflyttade prästen Liljegren i Härna Brickagården och anmälde sin hustru för äktenskapsbrott. Samma dag gick prästen till Catharina och varnade henne, men utan framgång. I stället kallades både Pehr och Catharina till ett sammanträde med kyrkorådet i Härna den 2 september för att höras över anklagelsen.

Detalj ur »Protocoll, hållet vid Härna sockens kyrko-råds sammanträde den 2 sept. 1824. §1. S.D. Sedan kyrkorådets ledamöter sig infunnit, blefvo de af v. pastor underrättade om orsaken til sammanträdet: neml, at Pehr Magnusson från Öfreg. Sassarp, som förmenade sig kunna bevisa sin hustru Cathrina Andersdotter hafva begädt enkelt hor, sådant hos v. pastor anmält; men oaktadt första varnings-graden, som skedde den 23 sistl. aug., ändock icke, utan påstående af äktenskaps-skillnad, kunde låta sig nöja, inkallades bemälte Pehr Magnusson och aflämnade detta muntliga anförande til protocollat: Som jag misstänker min hustru Cathrina Andersdotter för oloflig bebländelse, icke allenast på Fristads hed under innevarande års regementsmöte, hvartil jag såsom v. överpar soldat Fyr och dess hustru, utan äfven i Skulsered ladugård.»

Mötet började med att Pehr berättade, inte bara om händelsen i Skulsered utan också att han misstänkte att Catharina hade haft »olovlig beblandelse» under regementsmötet på Fristads hed samma sommar. Dessutom klagade han över att Catharina »en längre tid strukit kring till främmande ställen och genom denna sin bortavaro från hus och hem, vårdslösat icke allenast mig och två barn, utan även hennes övriga åliggande husliga plikter», vilket kyrkvärden Nils Andersson i Sassarp Mellomgården intygade.

Catharina, som inte var i rummet när Pehr talade, kallades in och Pehrs berättelse lästes upp för henne. Hon medgav att »en och annan sökt kränka hennes heder och ära under vistandet på Fristads hed vid detta års regementsmöte», men hävdade att hon inte hade begått otukt vid det tillfället. Kyrkorådet tvivlade på hennes ord och kallade in soldat Fyr som vittne. Pehr och Catharina fick lämna salen, medan Fyr berättade att »Catharina hade legat uti ett tält över natten under sista regementsmötet på Fristads hed och det bland 26 man, men huruvida hon sig därstädes oärligen uppförde, därom ägde han ingen kännedom».

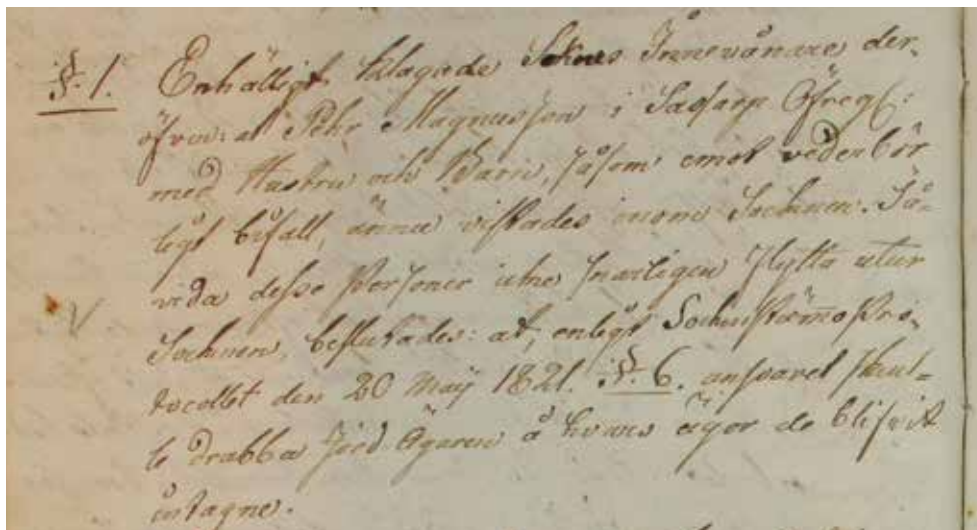
Inkommen i rummet igen erkände Catharina däremot inför kyrkorådet, att hon på söndagsmorgonen den 22 augusti hade haft beblandelse med Per Håkansson i en lada vid Skulsered. Pehr hade anmält Atter som vittne, men han kom inte till sammanträdet. Det hela slutade med att Pehr uttryckte sin önskan att skiljas från Catharina och protokollet från sammanträdet skickades till domkapitlet i Skara.

Den 19 september 1824 klagade Härnas bönder på en extra sockenstämma över att Pehr med hustru och barn ännu bodde kvar i socknen. Det bestämdes att om familjen »icke snarligen flyttar utur socknen, skulle ansvaret drabba jordägaren å vars ägor de blivit intagna».

Hösten 1824 till våren 1825 i Ulvared och Anna Majas födelse

Pehr ville skiljas från Catharina. Han lämnade henne efter händelserna i augusti och september 1824 och flyttade med äldste sonen Andreas hem till sina släktingar i Ljung i Grude. Yngste sonen Lars stannade dock hos Catharina, som nu uppehöll sig tillsammans med Atter på gården Ulvared i Grovare socken. Där arbetade de i ett halvår åt länsman Nils B. Lundgren, samtidigt som de hade husrum hos Anders Andersson och Maja Lisa Jonasdötter i samma gård.

Catharina och Atter dolde inte att de hade fattat tycke för varandra. Gårdsfolket såg dem ibland ligga avklädda i en säng tillsammans. Och snart märkte man att Catharina var gravid.

Protokoll vid extra sockenstämma i Härna 19 september 1824. »§1. Enhälligt klagade soknes inne-
 wånare deröfver: att Pehr Magnusson i Sassarp Öfreg. med hustru och barn, såsom emot vederbör-
 ligt bifall, ännu vistades inom socknen. Såvida dessa personer icke snartigen flytta utur socknen,
 beslutades: at, enligt sockenstämmaprotocollet den 20 maj 1821 §6, ansvaret skulle drabba jord-äga-
 ren å hvars ägor de blifvit intagne.»

Vårvinternatten mellan den 3 och 4 mars 1825 föddes flickebarnet Anna Maria (Anna Maja). Förlossningen skedde på Ulvared, där hon och Atter fortfarande vistades. Atter tog barnet i sina armar och lade sig på Catharinas önskemål bredvid henne i sängen, trots jordegummans allvarliga föreställningar om att det var olämpligt.

Den förtroliga vänskapen mellan Atter och Catharina gjorde att en del trodde att Atter var fader till barnet. Men tidpunkten för barnafödandet stämmer inte. Anna Maja föddes drygt sex månader efter natten i Skulsered. Kanske hade hon ändå bedrivit otukt med soldaterna under regementsmötet på Fristads hed sommaren 1824 och i så fall förmodligen fått betalt för sina tjänster.

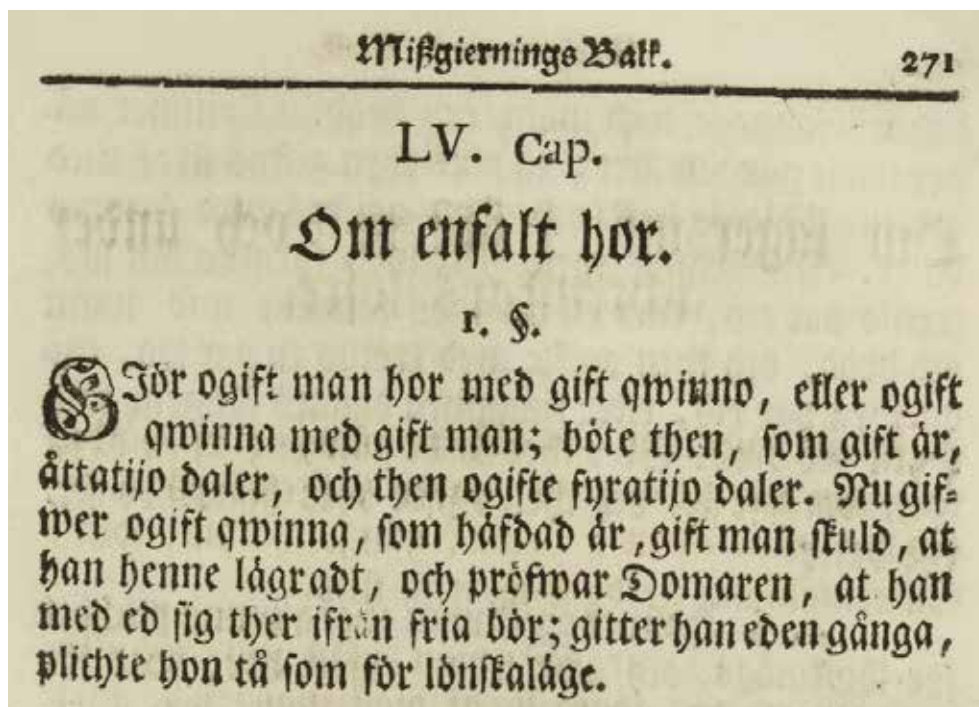
Mars 3. 5.	Anna Maria	Pehr Magnusson	J. J. Drömmen	Anders Andersson	Anders Andersson
		Catharina Andersson	Sassarp Öfreg.	Langsjö	H. Majors
		27.	Ulvared	och	Öfreg. Andersson

Födelsebok Grovare 1825. Catharinas dotter Anna Maria föddes den 3 mars. Pehr Magnusson står som fader, men vi vet ju att den uppgiften är osäker. Familjen står som före detta brukare i Sassarp Övregården och prästen antecknade att Catharina vistades i Ulvared. Flera misstänkte att Atter eller Skräddare-Pelle var skyldiga efter natten i Skulsered, men i så fall skulle flickan ha fötts flera månader för tidigt. Kanske var fadern någon soldat på Fristads hed?

Rättegången 1824–1827

Det blev rättegång vid Ås häradsrätt med början vid hösttinget i Väby 1824. Åklagare var länsman Lundgren i Ulvared. Catharina och hennes man Pehr anklagades för oenighet i äktenskapet, Catharina och Skräddare-Pelle anklagades för enfalt hor (äktenskapsbrott där enbart ena parten var gift, i detta fall var det Catharina som var gift och Pelle ogift) och Atter inkallades till en början som vittne. Händelserna på Fristads hed sommaren 1824 togs inte upp alls.

Straff för äktenskapsbrott reglerades vid den tiden i paragraferna 55 och 56 i missgärningsbalken, Sveriges Rikes Lag 1734: För enfalt hor gällde: »Gör ogift man hor med gift kvinna, eller ogift kvinna med gift man, böta den som gift är 80 daler och den ogifte 40 daler.» Om båda var gifta (dubbelt hor) skulle båda mista livet enligt 1734 års lag, men 1779 hade det ändrats till »högsta kroppsplikt», vilket för mannen innebar 40 par spö, tre slag av paret. Man band ihop 80 spön två och två, så man fick 40 par. Sedan slog man tre gånger med varje par över den nakna ryggen, alltså sammanlagt 120 rapp, ett ohyggligt straff. En beskrivning omtalar att man väntade en minut mellan varje slag. För kvinnan gällde ris i stället för spö och »bara» 30 par.

Sveriges Rikes Lag 1734 om enfalt hor: »Gör ogift man hor med gift qwinno, eller ogift qwinna med gift man; böte then, som gift är, åttatijo daler, och then ogifte fyratijo daler.»

Atter och Catharina fortsatte under tinget att utpeka Skräddare-Pelle som Catharinas lägersman på söndagsmorgonen den 22 augusti i Skulsereds lada. Enligt Atter så hade Catharina, när Andreas Persson hade erbjudit alla tre sovplats i ladan, sagt till Atter, att »om du går åt ladan, så ska jag följa med, eljest törs jag inte gå dit, ty Per har varit så stygg dessa dagarna jag har varit här».

Och Atter hävdade att han hade märkt att Skräddare-Pelle höll om Catharina under täcket och hade då sagt till honom: »Låt bara bli Per, för du kan veta att det icke passar.» När Atter drog undan täcket såg han dem ha köttsligt umgänge, varvid Atter tog tag i Per och kastade bort honom samt påpekade för Per dess oanständiga uppförande mot en gift hustru, då Per hade svarat: »Å det gör ingenting» och bad Atter att tåga och inte berätta för någon.

Så var Atters version och Catharina vidhöll hans berättelse, men Skräddare-Pelle nekade och menade att Atter och Catharina ljög och gemensamt hade bestämt sig för att skylla på honom.

Prästen Liljegren berättade att Atter varken hade gått till kyrkan eller nyttjat salighetsmedlen på flera år. Fler och fler vittnen kunde också berätta om Atters och Catharinas vänskap under deras tid hos länsman Lundgren och bönderna i Ulvared under vintern och våren efter händelsen i Skulsereds lada och Atter blev alltmer misstänkt för att vara lägersmannen.

Flera vittnen hade sett Atter och Catharina legat avklädda tillsammans i en säng på Ulvared, vilket Atter medgav, »av anledning att nödiga sängställen saknats i den bondstuga på Ulvared varest vi tillbringat en tid tillsammans», men han nekade till olovligt umgänge med Catharina. Atter försvarade sig i ett skriftligt vittnesmål den 13 oktober 1825: »Olovligt umgänge oss emellan bestrides, ty något lösaktigt begär har ingalunda insmygit sig hos mig och jag kan således icke heller förse min karaktär med samma svarta stämpel som skräddaren fått å sin.»

Både Atter och Catharina hävdade hela tiden envist att Skräddare-Pelle mot sitt nekande var lägersmannen, men vid vintertinget 1826 hade Atter själv blivit misstänkt för brottet och var inte längre bara vittne.

Rättegången blev en långvarig historia. Målet sköts upp flera gånger och avgjordes inte förrän flera år senare. En av anledningarna till att det drog ut på tiden var att Catharina blev långvarigt sjuk 1826 och inte kunde närvara vid tinget under hela det året. Ett annat skäl till att målet sköts upp var att länsman Lundgren dömdes för tjänstefel (bland annat hemfridsbrott) hösten 1825, avskedades och struntade i att överlämna rättegångshandlingarna till hans vikarie länsman Carlberg, som då tvingades söka uppskov.

Rättegångens slut 1827

Domen i målet kom under vintertinget 1827 med Lundgrens efterträdare A. P. Ehrenqvist som ny länsman och åklagare. Alla tre anklagade infann sig – Catharina, Skräddare-Pelle och Atter.

Skräddare-Pelle frikändes helt, trots att han »en natt legat i samma lada med Catharina Andersdotter».

Catharina hade ju erkänt äktenskapsbrott med Skräddare-Pelle och dömdes för enfalt hor att böta 26 riksdaler 32 skilling (=80 daler) och att erlägga 32 skilling till Grovare kyrka samt undergå enskild skrift (syndabekännelse inför prästen i sakristian). Hon saknade emellertid tillgång till böterna och straffades i stället med 20 dagars fängelse vid vatten och bröd, enligt ett protokoll vid häradsrätten i maj 1827. Sannolikt verkställdes straffet någon gång under försommaren. Vidare dömdes det till skillnad i äktenskapet mellan Catharina och hennes man Pehr Magnusson, som ju sedan flera år hade bott hemma i Ljung, på grund av äktenskapsbrottet.

Atter dömdes till edgång, vilket betydde att han vid nästa rättegångstillfälle i maj månad med ed och hand på bibeln hade möjlighet att bedyra sin oskuld, men han dök inte upp vid det tinget, utan dömdes därför för enfalt hor med Catharina. Straffet blev 13 riksdaler 16 skilling (=40 daler) i böter samt en riksdaler 16 skilling till Grovare kyrka och enskild skrift. Om han saknade pengar, vilket väl var troligt, skulle böterna omvandlas till tolv dagars fängelse vid vatten och bröd.

Därmed ansågs denna historia utredd, men frågan om vem som var far till Anna Maja stod fortfarande obesvarad.

Undantaget »Attera»

Atter, eller Andreas Benjaminsson som han egentligen hette, bodde kvar i Sassarp Mellomgården med sin mor Britta Svensdotter, syster Annika och bror Johan. Om Johan noterade prästen särskilt, att han var »usel i kristendomskunskap». Johan dog i Mellomgården vid 27 års ålder 1830 av en förkylning, enligt kyrkoboken.

Atters far Benjamin Persson hade avlidit redan 1808 av hetsig feber. I bouppteckningen efter honom noterades exempelvis skomakarverktyg, vilket kan förklara Atters kanske ärvda kunskaper i denna sysselsättning, när han blev kallad till Skulsered av Skräddare-Pelle för att laga dennes stövlar.

Britta sålde gården 1842 till torparen Andreas Svensson från Åbo i Varnum men skrev in så kallade undantagsförmåner i köpekontraktet. En stuga uppfördes på gårdens inägor ett par hundra meter nordväst om gårdstomten, där Britta och hennes två barn skulle få bo resten av sina liv. Platsen kallas än idag för »Attera». För sin

försörjning skulle de också få bruka en åker och äng i Lilla Gärdet och Rotallyckan(?) samt ha tillgång till bete för kreaturen i gårdens gården och hagar. Dessutom skulle de få hämta trävirke i skogen för bränsle, byggnader och gärdesgårdar efter utsyning.

Gårdens ägare skulle hjälpa till med att köra undantagets åker med krok samt harva och köra ut gödsel, liksom att köra in säd och hö. Allt annat arbete skulle Atter och hans lilla familj utföra. Efter undantagsinnehavarnas död skulle hus och jord åter tillfalla gårdens ägare.

Britta dog av ålderdom den 25 oktober 1842, bara några månader efter att köpekontraktet undertecknades, men Atter och Annika bodde kvar på undantaget. Av någon anledning var båda två omyndigförklarade, så deras ekonomi sköttes av tillförordnade förmyndare. Genom rättegångsprotokoll från 1857 får vi veta att syskonen misskötte sitt undantag och sina liv:

»De har aldrig velat eller vetat vårda sitt eget bästa, vilket för ingen som det ringaste känner dem, är obekant. De varken sådde eller skördade i rätt tid och hade aldrig kvar av undantagets avkastning nödvändigt utsäde samt mistade 1854 sin ko». Kontanterna var nästan slut och förmyndarna tvingades sälja deras hö och halm. Utan både ko och foder saknades all gödseltillgång. All avkastning de fick var omkring 13 travar dålig havresäd. »Denna hushållning försatte dem uti allra största nöd.»

Man befarade att Atter och Annika snart skulle komma att belasta socknens fattigvård, så förmyndarna beslutade att från och med den 23 april 1855 arrendera ut undantaget på syskonens livstid till gårdens ägare Andreas Svensson, så att Atter och Annika varje år av honom skulle få fem riksdaler, fem tunnor havre och tre tunnor potatis mot att han fick bruka undantaget för egen räkning. Efter tre år skulle arrendet öka till tio riksdaler. Det enda som Atter och Annika skulle få göra var att sätta fyra kappar potatis i åkern, men stugan skulle de få behålla.

Atter och Annika stämde sina förmyndare vid sommaringet 1857 för att de hade arrenderat ut undantaget, men käromålet ogillades av häradsrätten. Vittnet Andreas Nilsson i Mellomgården intygade att »käranderna hade själva brukat sitt undantag så illa, att inkomsten för dem varit vida mindre än det arrende, som blivit dem betingat». Förmyndarna ansåg att de hade »tillskyndat sina myndlingar stor fördel genom den vidtagna arrendeåtgärden».

I samband med laga skiftet 1864 övergick undantaget till den andra ägaren av Mellomgården, Andreas Nilsson, men enligt skiftesprotokollet skulle undantagsmannen Andreas Benjaminsson få behålla sin stugbyggnad på den gamla planen i tre år mot en årlig avgift på en riksdaler 50 öre till den nye jordägaren.

Atter dog i sitt undantag den 13 november 1867 av »slaget». Hans syster Annika hade avlidit året dessförinnan av »en halsåkomma».

Ett stenröse intill en åker vid Mellomgården i Sassarp visar platsen för undantaget, »Attera», där Atter bodde de sista 25 åren av sitt liv.

Und. tag	Andreas Benjamin	Atter	Härna	1792	15/10
----------	------------------	-------	-------	------	-------

Husförhörlängd Härna 1858–1870. När Atter dog 1867 strök prästen som brukligt var över hans namn i kyrkoboken. Till ovanligheterna hör dock att man skrev smeknamnet ovanför efternamnet!

Atter i folktraditionen

Det finns en del nedtecknade folkminnen om Atter. Då handlar det framför allt om två saker – dels var han en utmärkt jägare och fiskare och dels var han trollkunnig.

En gång satt Atter vid Sassarpssjön och metade och fick då upp en märklig fisk eller två sammanhängande med ett huvud i var sin ände, men på samma gång hört en röst från sjön: »Släpp min bjälleko.» Han släppte fisken i sjön och i gengäld blev han inbjuden att bese sjöjungfruns slott och utan att han visste hur det gick till befann han sig på sjöbotten, där det fanns ett mycket vackert slott samt fina djur, både hästar och kor.

Sjörå fanns i Sassarpssjön, det var allmän tro. »Hon var en så vådligt grann fru, men ihålig bak. Gamle Atter höll sig väl med henne. Han hade väl sina konster – han fiskade jämt i den sjön och hade sådan förskräcklig tur vad han förehade, både i fiske och till att skjuta. Han levde på det.»

Atter var även på sin tid en mycket skicklig jägare. Det berättas att han skjutit 16 harar på en dag. Han skulle vara den som sköt den sista vargen i Ås härad. Än idag – tvåhundra år senare 2025 – kan folk i byn prata om honom och peka ut ett röse i en åker, där han byggde ett litet värn för att skjuta på vargar, men att han blev rädd och gick hem igen, eftersom det kom så många vargar.

En gång tog han en räv levande och den hade han bunden inne i stugan. Hönorna fick gå lösa på golvet, men Atter hade »tuktat upp» räven, så den tordes inte ta dom.

Atters intresse för jakt och fiske bekräftas i bouppteckningen efter honom, där det nämns att han hade ett skjutgevär, två rävsaxar, fyra uttersaxar och ett fickur till ett sammanlagt värde av 20 riksdaler samt fiskeredskap för sju riksdaler 50 öre. Hans sammanlagda tillgångar uppgick till knappt 50 riksdaler, så jakt- och fiskeredskapen utgjorde en stor del av hans tillhörigheter. Han återfinns också i rättegångsprotokoll under 1820-talet, när han vid några tillfällen gick till tinget Väby med rävsinn och fick skottpengar. För att man inte skulle kunna visa upp samma räv- eller vargsinn flera gånger, skar man öronen av skinnen vid tinget.

Om systemen Annika berättas det föga smickrande: Atter och Annika hade endast en ko. En vår, då det var foderbrist, skulle Annika sälja kon på en marknad. En man bjöd henne 30 riksdaler. »Nä, det var ett dåligt bud, det tar jag inte», svarade Annika. Mannen avlägsnade sig en stund men kom sedan tillbaka och bjöd henne 150 daler (som motsvarade 25 riksdaler). »Ja, se det va ju inte så dåligt, här var en för en stund sen och missbjöd mig, men detta skall jag ta», sade Annika. Men när hon kom hem och redogjorde för brodern om affären sade han: »Där blev du allt lurad på en femma.»

Boets utlysning af arfvingarne Gemensamt afdr. närvarande
företags Bouppteckning i följande Ordning

1 gl fickur 1 skutgevär 2 räfsaxar 4 utersaxar	20	..
gl koppartjätel några gl kokekjärl m m	2	25
4 uxor en filklöfva skolåda 2 skräläder	4	75
något snicke redskap 2 väskor 5 butälger	2	25
Divärse träsaker divärs. småkärlen	2	75
Gång kläder	5	..
fiskeredskap för	7	50
4 3/4 dels tunna hafre å 7 rd tunnan	33	75
Inväntar summan	78	25

Ur Atters bouppteckning 1867. Allt som Atter ägde är noterat här (gl=gammal/gamla):

	Riksd.	Öre
1 gl fickur, 1 skutgevär, 2 räfsaxer, 4 utersaxer	20	
gl koppartjätel, några gl kokekjärl m m	2	25
4 uxor, en filklöfva, skolåda, 2 skräläder	4	75
något snicke redskap, 2 väskor, 5 butälger	2	25
Divärse träsaker, divärs. småkärnen	2	75
Gång kläder	5	
fiskeredskap för	7	50
4 3/4 dels tunna hafre å 7 rd tunnan	33	75
Inväntari summan	78	25

Skulderna uppgick till 29:78, vilket innebar att boets behållning var 48 riksdaler 47 öre.

Bland Atters trollkonster berättas att han kunde återställa maktstulna kreatur, säga upp råttor och få lycka och pengar av en så kallad spiritus. Det var inte många som ville möta Atter. Man gick helst av vägen. Var han arg på dem han mötte, kunde han förvända syn på dem. »Han var en gammal illheding, kunde varken läsa eller skriva. Ingen hade sett Atter i kyrkan.»

Att maktstjåla kreatur innebar att någon trollkunnig tog kraften ur dem och förde över den till sina egna djur, som då kunde dra tunga lass. En del människor på 1800-talet ville ogärna att främmande människor tog i huvudet på deras hästar. Det kunde vara försök att maktstjåla dem. Så kallat »dåligt folk», ovänner till gårdsfolket eller sådana som hade onda ögon, tilläts helst inte att gå in i ladugårdar och stallar.

En härnabo som var beryktad för att kunna maktstjåla djur var huddragaren Alexander Östergren. En huddragares huvudsakliga arbetsuppgift var att slakta och flå gamla och sjuka hästar, vilket ansågs som ett förnedrande arbete, som ofta gick i arv inom släkterna. Alexander kallades också »Pelen», som var ett vanligt öknamn på huddragare (ordet pela betyder att plåga någon, i detta fall djuren). Han bodde i Sjölid, ett ställe som låg alldeles intill galbacken, »Pelabacken», vid Örsjön i Härna.

Förmågan att maktstjåla djur kom väl till pass, när Pelen skulle slakta eller kastrera hästar och hundar. Han kunde då handskas med dem, hur vilda och argsinta de än var från början. Pelen Östergren ansågs som en usel karl, en »skrågubbe», som man helst undvek. Till och med hundarna lär ha storsköllt när Pelen var ute och gick. Det var också Pelen som grävde ner liken efter de som avrättades på galbacken intill hans stuga. Det bidrog kanske också till hans dåliga rykte. De flesta, särskilt barnen, var rädda för Pelen och hans trollkonster.

Om man hade djur som var maktstulna kunde man emellertid gå till Atter. Han hjälpte gärna till, särskilt om man hade med sig ett halvstop brännvin till honom. En gång hade en bonde mist bortåt tolv djur, smått som stort, och begav sig då till Atter, medhavandes ett halvstop brännvin. »Ditkommen satt Atter med sin hynda fastbunden vid sängen, och grinade, som om allt ont suttit mellan tänderna. När Atter blev bjuden halvstopet lyste han upp. När han svalt så pass som ett par rediga supar, kunde han meddela, att någon ovän gjort det här, men svor han till, han skulle vetat, men i alla fall fick bonden efter den stunden tur till sina kreatur.»

Atter kunde också säga upp råttor, han hade makt över dem. Blev han arg på en person, så visade han rättorna till dennes gård – de gick i skock. Man kunde se alla spåren efter dem när det var nyfallen snö.

Atter hade också en så kallad »spiritus», ett slags »dragväsen» som kunde dra hem lycka och pengar, besläktad med trollharar som kunde dra hem mjölk från korna i skogen. En spiritus kunde ha många skepnader – de kunde se ut som skalbaggar,

humlor, spindlar, flugor eller maskar. Om man hade tur kunde man få köpa en sådan av någon kringresande vandrare eller på någon marknad. Man kunde också meta upp en spiritus i en nordrinnande bäck eller få tag i dem genom att utföra särskilda ritualer i en korsväg.

Atters spiritus såg ut som en mask och förvarades i en ask. »Den masken drog pengar. Atter var aldrig utan pengar. Nej, jag vet inte hur han fodrades.»

Våren, sommaren och hösten 1825 i Sassarp

Efter barnafödandet i Ulvared i mars 1825 flyttade Catharina hem till Sassarp igen, men då hade redan hennes man Pehr flyttat till Ljung med äldste sonen. Hans bror Eric hade med sin familj flyttat från Övregården till Laggaregården i samma by 1822. Dessa bodde sedan kvar på Laggaregården hela sina liv. Eric dog 1856 på ett undantag vid gården.

Exakt var i byn Catharina bodde går inte att utreda helt säkert, men med största sannolikhet var det i Övregården. Hos henne bodde nu i varje fall sonen Lars, född 1822, och dottern Anna Maja, född 1825.

Sjukdomen 1826 och Borås kurhus

Hela året 1826 var Catharina sjuk. I samband med rättegången om äktenskapsbrott skrev bonden Benjamin Larsson i Tåbol ett intyg den 18 januari 1826: »I närvaro av kronorättaren Andreas Svensson i Kyrkarp och Andreas Persson därstädes har jag varit i Sassarp och sett att Pehrs hustru i Övregården är ganska sjuk och sängliggande.» Enligt detta intyg bodde alltså Catharina i Övregården vid den tiden.

Den 24 maj 1826 intogs Catharina med sina två barn på Borås kurhus. Ännu den 30 september samma år var hon, enligt läkaren C. M. Holmer, »ytterst svag av tärande sjukdom samt ur stånd att på ännu en tid bege sig hem», men hon synes ha tillfrisknat under hösten eller vintern.

Sassarp igen våren–sommaren 1827 och tredje protesten

Catharina var tillbaka i Sassarp åtminstone i februari 1827. Den 4:e i samma månad protesterade sockenmännen för tredje gången mot Catharinas inflyttning i socknen. Man påminde om de två tidigare tillfällena 1821 och 1824 och att man »vid varje skattskrivning anmält, och uti mantalslängden antecknad, protest mot detta hushålls vistande i socknen». Nu bad man prästen att skriva till Konungens Befallningshavande (Länsstyrelsen) med anhållan om deras snara avflyttning ut ur socknen. I väntan på

beslut därifrån skulle Eric Magnusson i Sassarp Laggaregården försörja Catharina och hennes två barn. Som akut hjälp fick Catharina 32 skilling banco ur fattigkassan.

Konungens Befallningshavandes beslut dröjde. Till slut lästes det upp för sockenmännen den 24 juni 1829 och man bestämde då att överklaga – uppenbarligen hade ansökan avslagits. Man skulle be länsmannen A. P. Ehrenqvist att föra socknens talan mot ersättning ur fattigkassan.

vi: Pastor, med
till Konungens Befallningshafvande
till inrehabil, till Konungens Befallningshafvande
vandes aflämnas ansökan om ifrågasvarande
des hushålls snara afflyttning utur socknen.
Emedlertid och intil dess Konungens Befallningshafvande
någonstund resolverat i förevarande sak,
skulle Eric Magnusson i Sassarp Draga försorg
om husrum för Catharina och hennes barn,
hållt Eric emot socknens inneväranes bifall
dragit detta hushåll inom socknen. Dessutom
beviljades at Catharina, såsom biträde för sig och
barn, skall genast af fattigmedlen få emottaga
32 sk Banco.
Som ingenting vidare var at erhindra, afflyttas
sockenstämman betyggar
M. Liljegren
Comminister

Ur sockenstämmoprotokoll Härna 4 februari 1827. »...til Konungens Befallningshafvande aflämnas ansökan om ifrågasvarande hushålls snara afflyttning utur socknen. Emedlertid och intil dess Konungens Befallningshafvande resolverat i förevarande sak, skulle Eric Magnusson i Sassarp draga försorg om husrum för Catharina och hennes barn, hålst Eric, emot socknens inneväranes bifall, dragit detta hushåll inom socknen. Dessutom beviljades at Catharina, såsom biträde för sig och barn, skall genast af fattigmedlen få emottaga 32 sk. Banco. Som ingenting vidare var at erhindra, afflyttes sockenstämman, betyggar M. Liljegren, comminister.»

Sommaren 1827 till sommaren 1829 i torpet Kajro

Catharina fortsatte att bo inom Härna socken. Efter avtjänat fängelsestraff – 20 dagar vid vatten och bröd – bosatte sig hon sommaren 1827 med sina två barn hos huddragaren Blomberg och dennes hustru på torpet Kajro i Härna. Detta ställe låg i Härna Skräddaregårdens skog intill den gamla så kallade Prästavägen mellan Fänneslunda och Härna kyrkor och hade uppodlats omkring sekelskiftet 1800. I första husförhörlängden är namnet »Karinsberg» överstruket och ersatt av »Cairo». Huruvida förhållandet med Atter fortsatte eller inte är okänt. Atter bodde ogift hemma i Sassarp Mellomgården med sin mor och sina syskon.

Våren och sommaren 1827 var en svår tid i bygden efter missväxt 1826, då »ganska få erhållit så mycket de utsådde» och många djur hade avlivats på grund av foderbrist. Socknarna erbjöds att låna spannmål från ett undsättningsförråd i Göteborg. Man befarade att människor skulle ge sig ut för att tigga. I Härnas grannsocken Varnum uppmanades rotemästare och sockenrättare att se till att de fattiga höll sig inom socknen och inte började driva omkring som tiggare.

Under sin vistelse på Kajro födde Catharina oäkta tvillingar, Samuel och Johanna, den 6 mars 1829. Dessa barn dog båda inom en dryg månad. Blomberg avled våren 1829 och vid mikaelitiden (slutet av september) samma år flyttade Catharina till det närbelägna torpet Mårdahemmet eller Skogen.

Mars 6. 7.	Samuel och Johanna oäkta tvillingar	Catharina Andersdotter 39.	På Härna sockens slut.
Mars 20. 23.	Samuel oäkta	14.	Catharina Andersdotter På Härna sockens slut.
Maj 2.	Johanna oäkta	14.	Slut.

Födelsebok (överst) och dödbok (nederst) Härna 1829. Catharinas oäkta tvillingar Samuel och Johanna föddes 6 mars på torpet Kajro. Hon var då skriven »på Härna sockens slut». Samuel dog 14 dagar gammal den 20 mars och Johanna dog någon månad senare (med en felskrivning av prästen beträffande ålder eller datum), båda av »slag».

September 1829 till maj 1830 i torpet Mårdahemmet

Mårdahemmet var uppodlat på Tåbols mark nära Prästavägen i början av 1800-talet av soldat Anders Mård från Myrekulla i Grovare, enligt ett uppodlingskontrakt från 1803, och stod nu tomt sedan en tid. Enligt kyrkoböckerna flyttade Mård med hustru och en liten dotter dit 1809. Mård dog 1812. I bouppteckningen efter honom samma år står det att hans änka Britta Gunnarsdotter var »nu boende på Mårdatorp under Tåbol i Härna». Britta gifte om sig och lämnade Mårdahemmet 1814, då de nya torparna Jonas Larsson och Britta Pehrsdotter flyttade in. Dessa flyttade från Mårdahemmet 1828 för att uppföra ett nybygge strax intill, kallat Jonstorp, på Tissås mark (de flyttade sedan från Jonstorp till Sassarp Övregården 1842 och därifrån 1852 till nybygget Derra i samma by).

Catharina kom till det tomma Mårdahemmet i september 1829 och bodde där ensam med sina två barn till vårfrudagen 1830, då torparen Sven Andersson och hans hustru Annika Svensdotter flyttade dit. Dessa hade varit dräng och piga i Härna Stommen och gift sig i augusti 1829. Därefter bodde Catharina och barnen inhyses hos dessa.

Att Catharina bodde i Kajro och Mårdahemmet 1827–1830 går inte att utläsa i kyrkoböckerna, men det framkommer genom hennes egna berättelser och vittnesmål vid tinget.

Vid tiden då Catharina kom till Mårdahemmet eller strax dessförinnan (»mellan larsmässe och mikaelitiden» eller mellan 10 augusti och 29 september) hade hon, enligt egen uppgift, olovlig beblandelse med kommissionslantmätaren Peter Petersson. Denne, som var född i Blekinge eller Småland, bodde i Fänneslunda sedan många år. På Fänneslunda herrgård finns än idag en liten versbok förvarad, där Petersson skrev följande vackra rader den 1 augusti 1806:

Solen sig bland skuggor döljer,
men dess strålar bryta fram,
genom dimmor, moln och damm,
tills en större klarhet följer.

Petersson dog den 29 mars 1830 av bröstfeber, då vistande i Boarp i Varnums socken. Han fick således inte tillfälle att yttra sig i den katastrof, som skulle bli resultatet av hans påstådda lägersmål med Catharina i augusti eller september 1829.

Strax före jul 1829 förstod Catharina, att hon hade blivit havande efter umgänget med Petersson. Denna gång fattade hon ett drastiskt beslut. Med tankar i huvudet att hon inte skulle kunna försörja både sig, sina två barn och ytterligare ett litet

spädbarn, fick hon den fruktansvärda ingivelsen, att försöka dölja graviditeten, föda barnet i hemlighet, döda det och gräva ned det i skogen.

De nya torparna Sven och Annika kom som nämnts till Mårdahemmet vårfredagen 1830. Båda tyckte att Catharina var ovanligt tjock och misstänkte därför att hon var havande. Det hade vid den tiden också kommit ut ett sådant rykte i Härna, men när Sven och Annika frågade sitt inhysesshjon, nekade hon till att hon var gravid.

Barnamordet den 4 maj vid Mårdahemmet

Tisdagsmorgonen den 4 maj kände Catharina att förlossningen var nära förestående. Hon gick oroligt ut ur och in i stugan några gånger, tills hon slutligen begav sig bort från torpet. Torparhustrun Annika tyckte att Catharina uppförde sig konstigt. Hon försökte förgäves se genom fönstren vart Catharina tog vägen, men hon kunde inte lämna stugan, eftersom hon var ensam med sin lilla, oroliga två veckor gamla baby Maja Lotta. Mannen var ute och satte potatis.

Catharina gick till en lycka, som var belägen drygt tvåhundra alnar från torpet. Lyckan kunde inte ses från huset, eftersom dels torpets ladugård och dels en backe låg mellan stugan och lyckan, som dessutom var omgiven av skog.

Catharina stannade på lyckan i ungefär en timma innan förlossningen började. Sittande på backen kände hon hur barnet kom med huvudet före. Hon tog hårt i barnets huvud över munnen och näsan, detta både i avsikt att döda det och att påskynda förlossningen. Så fort barnet var fött, svepte hon in det i ett tygstycke utan att se efter om det levde. Hon lade sig en stund bredvid barnet tills hon hade hämtat så mycket krafter, att hon kunde bära knytet med barnet till en lada vid lyckan och gick sedan tillbaka till stugan. Annika frågade Catharina var hon hade varit. Catharina svarade: »Jag har gått omkring lyckan för att eftersöka arrebark.»

Arre var ett annat namn på gråal, vars bark nyttjades som läkemedel. Catharina sade att hon hade tänkt koka arrebarken mot utslag som Annikas lilla baby var besvärad med, men hon hade inte hittat någon sådan bark.

Catharina klagade över illamående. Hon gick och lade sig och blev sängliggande även hela nästa dag.

Begravningen i skogen den 6 maj

Torsdagen den 6 maj var Catharina på benen igen. Hon gick i smyg till ladan, hämtade barnet och bar ut det i skogen, ungefär en tredjedels fjärdingsväg (cirka 900 meter) mot och in i Fänneslunda skog. Där stoppade hon knytet med barnet under en stor rot och fyllde noga med jord, mossor och stenar.

Misstankarna 4–9 maj och erkännandet den 9 maj

Sven och Annika hade sina aningar om vad som pågick. Redan tisdagen den 4 maj hade Annika gått till sina närmaste grannar Jonas och Britta på Jonstorp och sagt att »det står inte rätt till med Catharina». Dagen därpå gick Britta till Mårdahemmet och fann Catharina sängliggande. Hon frågade Catharina om hon hade fött barn, men Catharina nekade. På morgonen torsdagen den 6 maj gick Jonas till Mårdahemmet och bad Sven att gå till prästen och anmäla saken, men det blev aldrig av den dagen.

På fredagsmorgonen den 7 maj gick en upprörd Catharina till Jonas i Jonstorp och beskyllde honom för att ha utspridit rykten om att hon hade fött barn.

Påföljande söndag, den 9 maj, gick Jonas till torpet Mårdahemmets ägare Benjamin Larsson i Tåbol och berättade att det fanns anledning att tro att Catharina hade fött barn i hemlighet. Det hade ju länge gått ett rykte om att hon var havande och nu var hon plötsligt mycket smalare än förut. Jonas och Benjamin gick då till Mårdahemmet och frågade Catharina rakt ut:

»Hur har du blivit kvitt ditt barn?»

Catharina nekade först, men medgav sedan att hon hade varit havande, men kunde inte säga vart barnet hade tagit vägen. Samma kväll, vid sju-åtta-tiden, följde Catharina med Jonas och Benjamin samt Sven i Mårdahemmet och Jonas hustru Britta till prästen Liljegren i Härna Brickagården.

Catharina nekade till en början även inför prästen, men då denne bad Britta och en gammal änka, Gunilla i Östergården, undersöka om Catharina hade mjölk i bröstet och i övrigt kontrollera om det fanns tecken till nyligen skedd förlossning, svartnade allt för Catharina. Hon svimmade inför allas åsyn och när hon sedan vaknade till sans igen, erkände hon alltihop.

Prästen skickade genast iväg Catharina med några bönder och torpare till skogen. Vid midnatt kom de tillbaka med det döda barnet, som lades över natten i kyrkohärbäret. Catharina fördes till Johannes Magnusson och hans hustru Britta i Härna Hallen, där hon hölls i förvar till den 11 maj.

Härna Hallen 10–11 maj och dagarna därefter

Morgonen den 10 maj undersöktes fostret av prästen, som konstaterade att det var fullgånget och välbildat. Catharina fick sedan själv tvätta barnet.

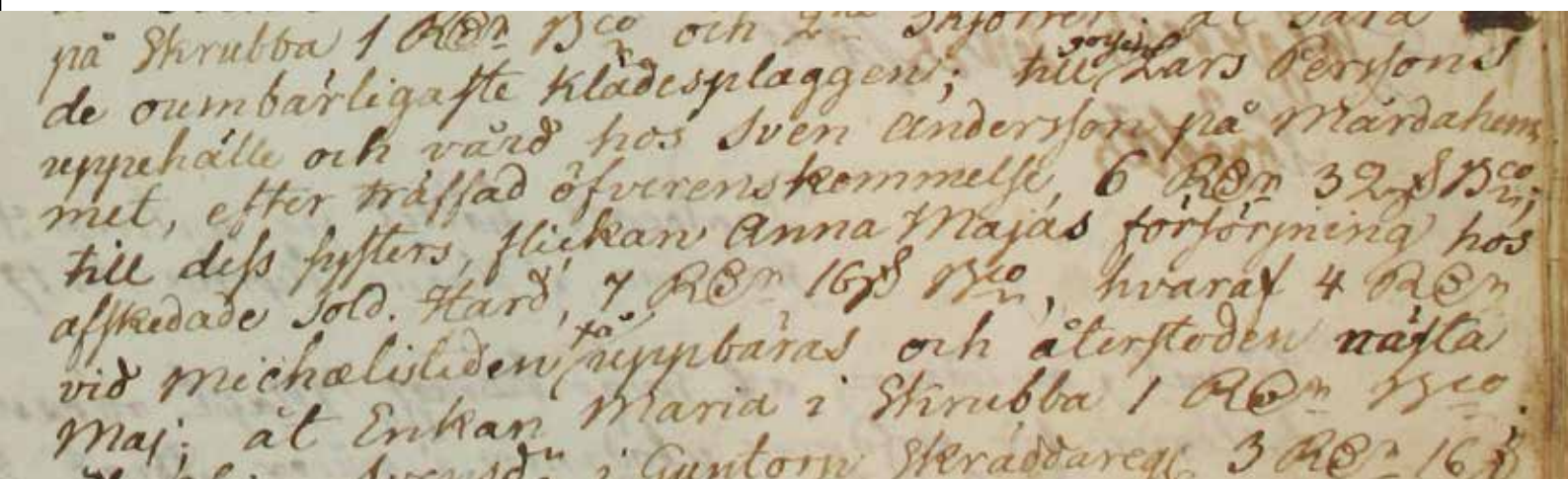
»Det var synd att det lilla barnet icke fick leva, emedan det var väl skapat», tyckte Catharina, när hon såg sitt döda, nytvättade barn.

Man frågade Catharina om hon hade gett sig tid till att se efter om barnet var vid liv vid födseln.

»Det gjorde jag väl icke, kan jag tro», och fortsatte: »Om jag hade låtit bli att göra så, hade jag kunnat få leva.»

Catharina förvarades i Härna Hallen till tisdagen den 11 maj, då hon fördes till kronolänsman Ehrenqvist i Rångedala, som häktade henne. När Catharina kom till häradshäktet i Väby i Hällstad, undersöktes hon av den i trakten boende examinerade barnmorskan Annika Nilsdotter Ingman vid Väby, som snabbt såg att Catharina nyligen hade framfött barn.

Catharinas två barn fick nu skilja på sig. Gossen Lars fick stanna hos Sven och Annika i Mårdahemmet, som fick sex riksdaler 32 skilling banko ur fattigkassan till pojken försörjning. Flickan Anna Maja fick uppehälle hos avskedade soldaten Daniel Hard i det närliggande torpet Danielstorp mot sju riksdaler 16 skilling banko ur fattigkassan. Daniel Hard var en före detta soldat från Härna Skräddaregårdens soldattorp som omkring 1820 hade uppodlat Danielstorp på Islandas mark med sin hustru Stina Svensdotter och son Andreas.

på Skrubba 1 Rdr 15co och 2de dagarna på Sara
de oumbärligaste klädesplaggen; till Lars Perssons
uppehälle och vård hos Sven Andersson på Mårdahemmet,
efter träffad öfverenskommelse, 6 Rdr 32 sk Bco;
till dess systers, flickan Anna Majas försörjning hos
afskedade sold. Hard, 7 Rdr 16 sk Bco, hvaraf 4 Rdr
vid michaeliden uppbäras och återstoden nästa
maj; åt Enkan Maria i Skrubba 1 Rdr 15co.
i Guntorn Skräddaregård 3 Rdr 16 sk

Ur sockenstämmoprotokoll Härna 31 maj 1830. »...till gossen Lars Perssons uppehälle och vård hos Sven Andersson på Mårdahemmet, efter träffad öfverenskommelse, 6 rdr 32 sk bco, till dess systers, flickan Anna Majas försörjning hos afskedade sold. Hard, 7 rdr 16 sk bco, hvaraf 4 rd vid michaeli-tiden få uppbäras och återstoden nästa maj.»

Rättegångarna 19 maj och 15 juni 1830

Det första rättegångstillfället med Catharina var den 19 maj 1830. Åklagare var länsman Ehrenqvist. Catharina berättade sin historia under synbar rörelse och uppriktig ånger över sitt brott. Prästen Liljegren intygade att Catharina aldrig under hans ämbets tid hade närvarat vid husförhör eller begått den heliga nattvarden.

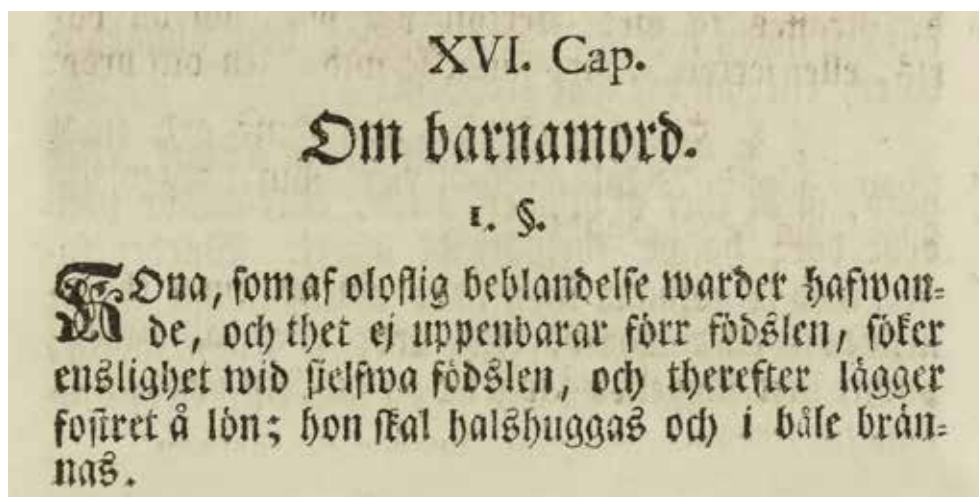
Den 31 maj undersöktes fostret av läkare. Denne fastslog att barnet hade avlidit då Catharina under förlossningen tog det hårt över ansiktet och därvid tryckte in dess näsa.

Nästa ting inföll den 15 juni och det var då domen skulle läsas upp. Catharina önskade sig Guds och människors förlåtelse för sitt brott och ansåg att »den onda Anden» hade haft makt över henne, så att hon inte kunde besinna grymheten i det brott hon förövade.

Häradsrätten förklarade Catharina ansvarig för barnamordet och dömde henne »att halshuggas och i bål brännas» enligt missgärningsbalkens 16:e kapitel och första pararaf om barnamord. Ås härads avrättningsplats låg i Härna, på en kulle vid Härnasjöarna nära gränsen till Varnum.

Att bränna kroppen på bål efter halshuggningen var en så kallad skärpning av dödsstraff, vilket avskaffades 1841. Den urgamla tanken bakom att bränna den döda kroppen var att man inte skulle besväras av osaliga andar efter onda människor. Röken från bålbränning ansågs dock kunna sprida missväxt och olyckor över bygden.

I väntan på verkställighet av domen fördes Catharina till Vänersborgs fängelse.

Sveriges Rikes Lag 1734 om barnamord: »Kona, som af oloflig beblandelse warder hafwande, och thet ej uppenbarar förr födslen, söker enslighet wid sielwa födslen, och thereafter lägger fostret å lön; hon skal halshuggas och i bål brännas.»

Göta hovrätts utslag den 15 oktober 1830

Målet var underställt Göta hovrätts vidare prövning. Dess beslut kom den 15 oktober 1830. Man fastställde häradsrättens dom och bestämde att »Catharina Andersdotter, sig själv till straff och andra till varning, skall mista livet genom halshuggning, varefter hennes kropp skall i bålet brännas».

Kostnaden för obduktionen av det döda fostret skulle bekostas av Catharinas egendom, men »därest den ej räcker, av allmänna medel utgå».

Det kungliga brevet 4 december 1830

Catharina inlämnade en böneskrift till konung Karl XIV Johan. Det kungliga svaret som avgjorde Catharinas öde finns bevarat i två brev, båda underskrivna av kungen på Stockholms slott den 4 december 1830. Ett av breven finns i Göta hovrätts arkiv i Jönköping:

»Angående hustrun Catharina Andersdotter från Mårdahemmet, såsom övertygad att, sedan hon av olovlig beblandelse blivit med barn rådd, ha sådant före födseln ej uppenbarat, sökt enslighet vid själva födseln och därefter i fullt uppsåt att fostret livet avhända, detsamma våldsamt behandlat och å lön lagt, dömd att härför liv sitt mista genom halshuggning, varefter hennes kropp skulle i bålet brännas, har VI funnit berörde edert utslag vara lagligen grundat och detsamma förty fastställt. Men tillika av Nåd tillåtit, att Catharina Andersdotter må, med förskoning från dödsstraffet, i stället umgälla sitt brott med tjugoåtta dagars fängelse vid vatten och bröd, uppenbar kyrkoplikt och tio års arbete å tukthus. Stockholms slott den 4 december 1830. Carl Johan.»

Det andra brevet finns i handlingar från Norrköpings spinnhus, som var det tukthus som skulle bli Catharinas bostad och arbetsplats i tio år:

»Med Kungl. Maj:ts högsta domstol beslutat, givet Stockholms slott den 4 december 1830: Kungl. Maj:t har i Nåd låtit sig föredragas handlingarna i målet; och prövar rättvist hovrättens utslag såsom lagligen grundat att gilla. Dock vill Kungl. Maj:t, i anseende till förekomna bevekande omständigheter, av Nåd tillåta, att Catharina Andersdotter må, med förskoning från dödsstraffet, i stället umgälla sitt brott med tjugoåtta /28/ dagars fängelse vid vatten och bröd, uppenbar kyrkoplikt å en söndag, samt tio /10/ års arbete å Norrköpings spinnhus. Det vederbörande till underdånig efterrättelse länder. Carl Johan.»

Och har Catharina Andersdotter
infind bonestyrkt, underdänighet anho-
let att af stad varda frän det konungsa-
idomde dödsstraff förskönd; Med Kong-
Högste Domstol bestatet; Gifvet i Hachhol-
stätt den 4 December 1830.

Kongl. Majt har i städer latit sig föredragas hand-
gärne i målet; Och prafvar rättvise Hög Rätterns
Hög församling legligen grundadt att gilla; Dock vill
Majt, i anseende till förkommer beuckande omstän-
heter, af stad tillata, att Catharina Andersdotter må
försköning frän dödsstraffet, i stället omgälla sitt brott
med tjugo åttio [28] dagars fängelse vid natten och
uppsättas kyrkoplikt a° en söndag, samt tio [10] år
bete a° storkäringsspinnhus. Det vederborant
till underdänig efterrättelse lärer.

Carl Johan

*Arresteranternes Domar och Förpassningar vid Norrköpings Kr. Spinnhus År 1831.
Kungligt brev angående Catharina Andersdotters dödsdom.*

*»Och har Catharina Andersdotter uti insänd böneskrift i underdånighet anhållit att af Nåd
varda från det henne sålunda ådömde dödsstraff förskonad; Med Kongl. Majts Högste Dom-
stol beslutet; Gifvet Stockholms Slott den 4 December 1830.*

*Kongl. Majt har i Näder låtit sig föredragas handlingarne i målet; Och pröfvar rättvist
HofRättens utslag såsom lagligen grundadt att gilla; Dock vill Kongl. Majt, i anseende till
förekomne bevekande omständigheter, af Nåd tillåta, att Catharina Andersdotter må med
förskoning från dödsstraffet, i stället umgälla sitt brott med tjugo åtta /28/ dagars fängelse
vid vatten och bröd, uppenbar kyrkoplikt å en söndag, samt Tio /10/ års arbete å Norrköpings
Spinnhus. Det vederbörande till underdånig efter rättelse länder.*

Carl Johan»

*Catharina stannade på lyckan i ungefär en timma innan förlossningen började.
Hennes huvud fylldes av fasansfulla tankar om att döda barnet.
Teckning Catharina Ohlsson 1989.*

Vatten och bröd-straffet i januari 1831

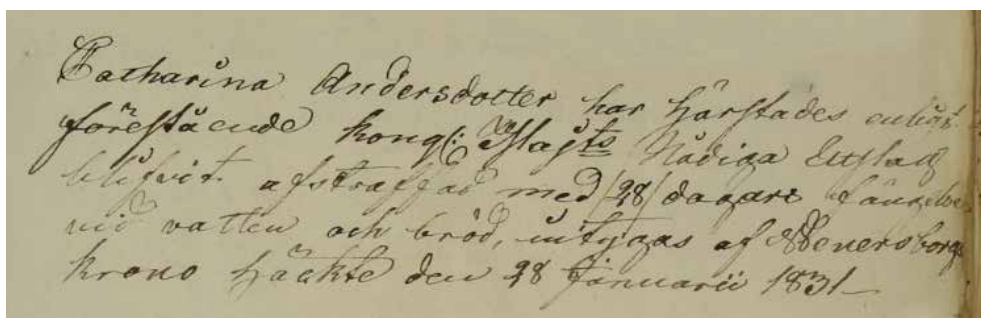
Den 27 december 1830 lästes det kungliga brevet upp för Catharina i Vänersborgs kronohäkte och hon fick då veta att kungen hade benådat henne till livet och slapp att halshuggas och brännas på bål!

Den 28 januari 1831 intygades att Catharina hade avstraffats med 28 dagars fängelse vid vatten och bröd i Vänersborgs kronohäkte. Man kan föreställa sig att hon var sjuk och försvagad en tid efter detta svältstraff, som var synnerligen kännbart, av många beskrivningar att jämföras med tortyr och nästan dödsstraff. Det torra brödet innehöll nästan inget salt, så driften att få salt till kroppen måste ha varit stor. Från Varnum har det berättats att mördaren Långberg drack sin egen urin för att få i sig salt, när han satt på ett sådant straff i Vänersborg 1853.

Vatten och bröd-straffet kunde utdömas, dels som ett omvandlingsstraff då den skyldige inte kunde betala böter, dels som ett omedelbart utdömt straff. Högsta antalet dagar var 28, det lägsta var fyra.

Catharina hade nu fått utstå två vatten och bröd-straff – första gången 1827 som omvandlingsstraff i 20 dagar, andra gången 1831 i 28 dagar som en omedelbar dömd bestraffning, utdömd av kungen. Vatten och bröd som omvandlingsstraff försvann genom 1864 års strafflag och längden på straffet fick hädanefter inte överstiga 20 dagar. Vatten och bröd-straff förbjöds helt och hållet 1884.

Straffet innebar stora medicinska risker, med stor fara för fångens liv och hälsa, dels på grund av de dåliga hygieniska förhållandena i äldre tiders fängelser – i utmärkt tillstånd blev fången mycket mer sårbar för infektioner, inte sällan med dödlig utgång. Bristen på salt och mineraler kunde också leda till förändrad vätske- och saltbalans med förvirring, kramper och medvetlöshet som följd.

Arresterarnes Domar och Förpassningar vid Norrköpings Kr. Spinnhus År 1831.

»Catharina Andersdotter har härstades enligt förestående Kongl. Majts Nådiga Utslag blifvit afstraffad med 28 dagars fängelse vid vatten och bröd, intygas af Vänersborgs kronohäkte den 28 januari 1831.»

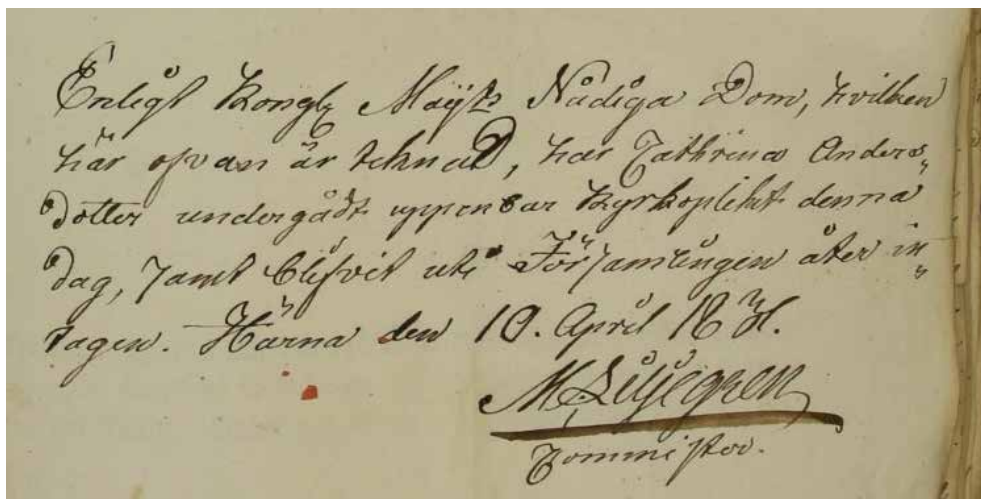
Kyrkoplikten och pliktpallen 10 april 1831

Den 10 april 1831 undergick Catharina kyrkoplikten i Härna kyrka, enligt ett intyg av komminister Liljegren, som också meddelade att hon då hade »blivit uti församlingen åter intagen». Uppenbar kyrkoplikt var ett skamstraff som innebar att den skyldige under en gudstjänst skulle stå på en särskild pliktpall i kyrkan i socknen där brottet hade begåtts, i detta fall Härna, och inför prästen och hela församlingen erkänna sin skuld, betyga sin ånger, be om Guds och församlingens förlåtelse och lova bättring och därefter tas upp i församlingens gemenskap igen.

Catharina var förmodligen den näst sista som offentligt beträdde pliktpallen i Härna kyrka. Uppenbar kyrkoplikt avskaffades 1855. Den siste var sannolikt huddragaren Alexander »Pelen» Östergren, boende vid galgbacken i Härna, som den 6 oktober 1845 dömdes av Göta hovrätt för vållande till annans död till 28 dagars fängelse vid vatten och bröd samt uppenbar kyrkoplikt en söndag i Härna kyrka.

Östergren dömdes först till döden av häradsrätten och skulle halshuggas alldeles intill sitt torp vid Ås härads galgbacke, men Göta hovrätt ändrade domen. Han hade i berusat tillstånd bråkat med sin kamrat Carl Jansson Ring om en bortkommen laxöring efter en fisketur på Örsjön och slagit denna sin fiskekamrat med ett metspö i huvudet så illa att kamraten dog under påföljande natt.

Pelen Östergren hade efterträtt Lars Blomberg i Kajro som huddragare i Ås härad efter dennes död 1829.

Enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Dom, hvilken
här ofvan är teknad, har Catharina Anders-
dotter undergått uppenbar kyrkoplikt denna
dag, samt blifvit uti församlingen åter in-
tagen. Härna den 10. April 1831.
M. Liljegren
Comminister.

Arrestanternes Domar och Förpassningar vid Norrköpings Kr. Spinnhus År 1831.

»Enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Dom, hvilken här ofvan är teknad, har Catharina Andersdotter undergått uppenbar kyrkoplikt denna dag, samt blifvit uti församlingen åter intagen. Härna den 10 april 1831. M. Liljegren. Commminister.»

Missväxten 1830 och svälten 1831

Catharina var säkert medtagen efter fängelsevistelsen och dessutom rådde stor svält i bygden vintern och våren 1831 efter ett av 1800-talets svåraste missväxtår sommaren 1830. Således blev det missväxt samtidigt som Catharina dömdes att brännas på bål och orsaka missväxt enligt folktron.

Borås Weckoblad följde noggrant hungersnöden. Den 13 mars 1831 skrev man:

»Här i orten begynner nu nöden och eländet för den fattigare allmänheten att visa sig. Man stöter och maler redan ben och andra mindre tjänliga födoämnen. Vad manne vänta oss inom slutet av nästa månad? Man förutser att många jordbrukare måste lämna sin jord obesädd. Emellertid är perioden högst passande för maktbegäret och förtrycket samt högst lönande för exekutorer och kronobetjänter.»

Några dagar senare skrev man att hela hushåll har övergivit hus och hem för att söka sin föda genom tiggeri. Den 22 maj noterades att massor av människor hade vandrat till det pågående fästningsarbetet vid Karlsborg, eller Wanås som det hette då, för att söka arbete. Många fick återvända med beskedet att de var överflödiga.

I Varnum fick de mest behövande låna pengar ur fattigkassan mot borgen eller pant. Den utfattiga soldatänkan Kerstin lämnade sin vävstol i pant mot två riksdaler, enligt ett sockenstämmoprotokoll.

I juni skrev tidningen att nöden var stor: »Man mal ben, halm, ljung, bark och andra ämnen, som den rysligaste hunger befaller använda till ett ytterst svagt livsuppehälle. Man talar till och med om personer, som av hunger är i livsfara.»

Den 20 juli kunde man läsa: »Den rysligaste hungersnöd rasar på flera ställen i orten häromkring och dagligen inlöper underrättelser om dess olyckliga följder. Människor som bebor de avlägsna trakterna lider mer av hungersnöden än man kan föreställa sig och nöden, som driver dem att begagna omogna och otjänliga växter, förorsakar sjukdomar av flera slag.»

Norrköpings spinnhus 1831–1841

Efter kyrkoplikten i Härna kyrka den 10 april fördes Catharina Andersdotter först till Linköpings slott. Den 18 april anmodades »transportgevaldigern» (fångföraren) Johan Tollsten att ta ut Catharina och två andra kvinnliga fångar ur slottshäktet och under säker bevakning föra dem till Norrköpings spinnhus, där de skulle överlämnas till fängvaktmästaren. De andra fångarna var Catharina Fröberg från Blekinge och Inga Persdotter från Skåne. Fröberg var dömd till ett års arbete för tionde resan (tionde gången) fylleri och frigavs den 27 april 1832. Inga Persdotter var dömd till tre års arbete för tredje resan stöld och avled i spinnhuset den 27 november 1831.

Fångföraren och de tre kvinnorna kom fram till Norrköpings kronospinnhus klockan fyra på eftermiddagen den 20 april 1831. Detta spinnhus, som låg vid Motala ström intill Drags yllefabrik som vid den tiden ägdes av fabrikör Christian Lenning, hade invigts 1790 som en fångvårdsanstalt för kvinnor från Götaland (tidigare fanns endast Långholmen för hela riket).

Det var inget lätt liv på spinnhuset, eller »korrektionsinrättningen», som det hette. Samtliga intagna bodde, sov och arbetade i en enda stor sal, där det fanns både sängar och spinnrockar. Arbetstiden var från fyra på morgonen till tio på kvällen utom söndagar. Arbetet hade två syften – dels skulle textilindustrin få arbetskraft och dels skulle de intagna, eller »korrektionshjonerna» som de benämndes, »göra rätt för sig».

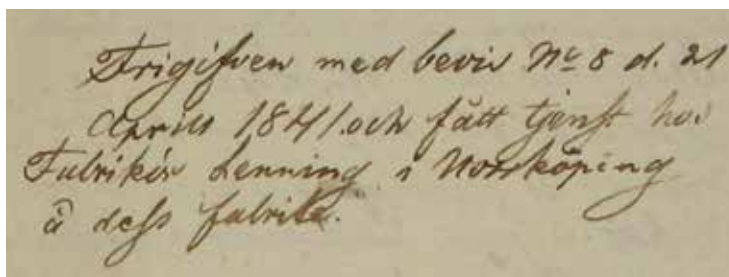
Pastor Sundelius beskrev Norrköpings spinnhus i samband med ett besök 1798: »I arbetsrummet är allt ordentligt och rent. Inga trasor synas. I ett och samma rum befinner sig 40 människor, deras sängar, spinnrockar och övriga verktyg. Likväl är allt redigt och i skick.»

Spinnhuset hade också en liten kyrka, där de dömda kvinnorna skulle förmanas med Guds ord på offentliga gudstjänster varje söndag. Under Catharinas tid på spinnhuset var Anders Kröning fångpredikant där. År 1840 skrev han i sin ämbetsberättelse: »Fångarnas moraliska tillstånd befinnes vara någorlunda: småstöldar av garn, snatterier av pengar, prånglerier med mat, byten och försäljningar av egna kläder samt procenterier och schackrerier fångarna emellan kunna ej förekommas, så länge det trånga utrymmet, som gör det nödigt att hålla hela fångpersonalen inspärrad i ett enda gemensamt sovrum, icke tillåter någon separation efter olika brott och förhållanden.»

Anders Kröning tycks ha fått Catharina på bättre tankar. Han skrev den 4 augusti 1838 om den bekymrade modern, som »under 7 ½ års vistande visat sitt ångerfulla och stilla uppförande och tillvunnit sig alla vederbörandes bifall».

Catharina frigavs den 21 april 1841 och fick arbete i Norrköping hos fabrikör Christian Lenning, förmodligen på det intilliggande Drags yllefabrik, som ägdes av honom.

*Ur kyrkoboken,
Norrköpings spinnhus.
»Frigifven med bevis
no 8 d. 21 april 1841
och fått tjänst hos
fabrikör Lenning i
Norrköping å dess
fabrik.»*

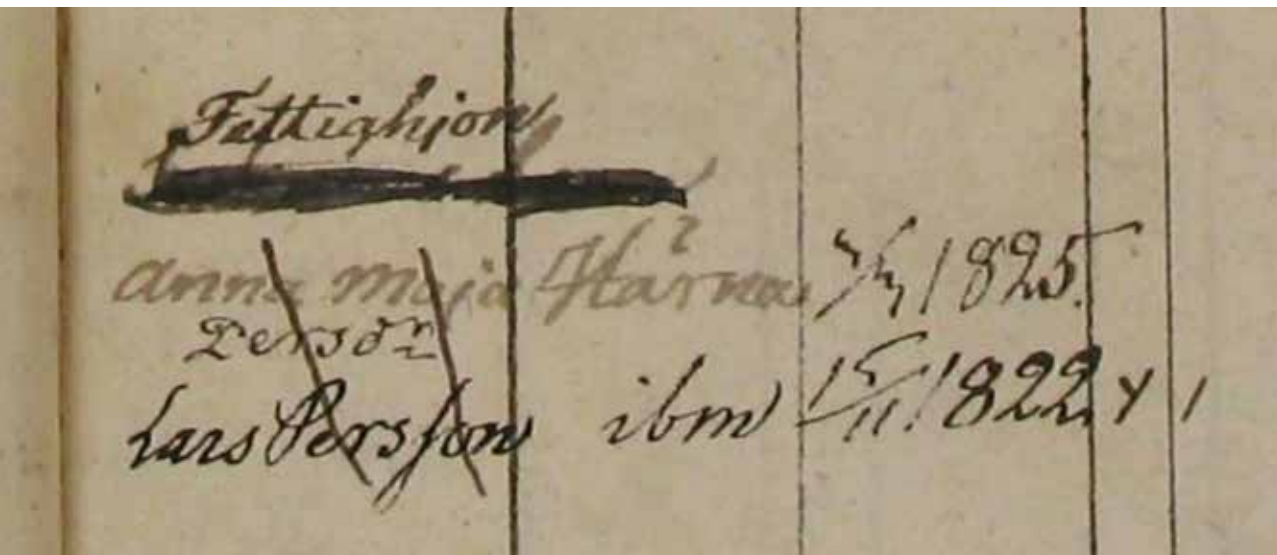

Catharinas barn och en 24-milavandring 1838

Under tiden hade Catharinas två yngsta barn Lars, född 1822, och Anna Maja, född 1825, försörjts av socknens fattigvård och flyttat runt en del i Härna. Äldste sonen Andreas bodde kvar hos fadern Pehr Magnusson i Ljung Mellomgården.

Efter dödsdomen 1830 bodde Lars till en början kvar hos Sven och Annika i Mårdahemmet medan Anna Maja flyttade till Daniel Hard i granntorpet Danielstorp. När Sven och Annika flyttade till Heljekärr senare samma år, så följde Lars med dit, enligt husförhörlängden. Den 29 maj 1831 bestämdes att båda barnen skulle födas och vårdas ett år av Daniel Hard mot 36 riksdaler riksgälds, varav hälften skulle utdelas vid midsommar och återstoden vid jul.

Den 13 maj 1832 berättades vid sockenstämman, att Daniel Hard, »även med de bästa och bevekligaste ord icke kunde övertalas att för enahanda pris som förra året behålla Lars Persson och Anna Maja Persdotter hos sig, så stegrades detta pris ända till 26 riksdaler 32 skilling banko (motsvarade 40 riksdaler riksgälds) för året från denna dag, i den förhoppning att Hard hädanefter som hittills samvetsgrant fullgör sitt åliggande, att anständigt vårda, föda och väl undervisa i innanläsning dessa värnlösa små».

Lars och Anna Maja bodde tillsammans hos Daniel Hard i Danielstorp 1831 och 1832. Året dessförinnan hade Anna Maja bott där utan Lars, som då bodde hos Sven och Annika i Mårdahemmet och Heljekärr.

§ 3.
För fattigvården vidtoges följande anstalter: Sock-
nebornen Lars Persson och Anna Maja Persdotter
födas och vårdas af Hard mot ett betingadt pris
för året, räknadt från d. 10 Maj, 36 Rd Rgs,
hvaraf hälften vid midsommaren och återstoden vid
jul utdelas. Mot 12 Rd Rgs för året, räknadt från
den 10 Maj äta sig Bengt Svensson i Bengtsborg att för

Sockenstämmoprotokoll Härna 29 maj 1831. »§3. För fattigvården vidtoges följande anstalter:
Socknebornen Lars Persson och Anna Maja Persdotter födas och vårdas af Hard mot ett
betingadt pris för året, räknadt från d. 10 maj, 36 rd rgs, hvaraf hälften vid midsommar och
återstoden vid jul utdelas.»

5. Då Hard äfven med de bästa och bevekligaste ord
icke kunde öfvertalas att för enahanda pris med förra
året behålla Lars Persson och Anna Maja Persdotter
hos sig, så stegrades detta pris ända till 26 Rd Rgs
för året från denna dag, i den förhoppning,
att Hard hädanefter som hittills samvetsgrant fullgör
sitt åliggande, att anständigt vårda, föda och
väl undervisa förnämligast i innanläsning dessa
värnlösa små.

Sockenstämmoprotokoll Härna 13 maj 1832. »5. Då Hard äfven med de bästa och bevekligaste
ord icke kunde öfvertalas att för enahanda pris med förra året behålla Lars Persson och Anna
Maja Persdotter hos sig, så stegrades detta pris ända till 26 rd 32 sk bco för året från denna
dag, i den förhoppning, att Hard hädanefter som hittills samvetsgrant fullgör sitt åliggande,
att anständigt vårda, föda och väl undervisa förnämligast i innanläsning dessa värnlösa
små.»

Den 27 maj 1833 bestämdes att barnen skulle dela på sig igen. Lars Persson överlämnades till Johannes Andersson i Sassarp Övregården mot åtta riksdaler banko samt pengar till nödvändiga kläders inköp. Anna Maja flyttade till Peter Eliasson i Broslätt (Vings socken) mot sju riksdaler 16 skilling banko samt vad som krävdes för inköp av kläder.

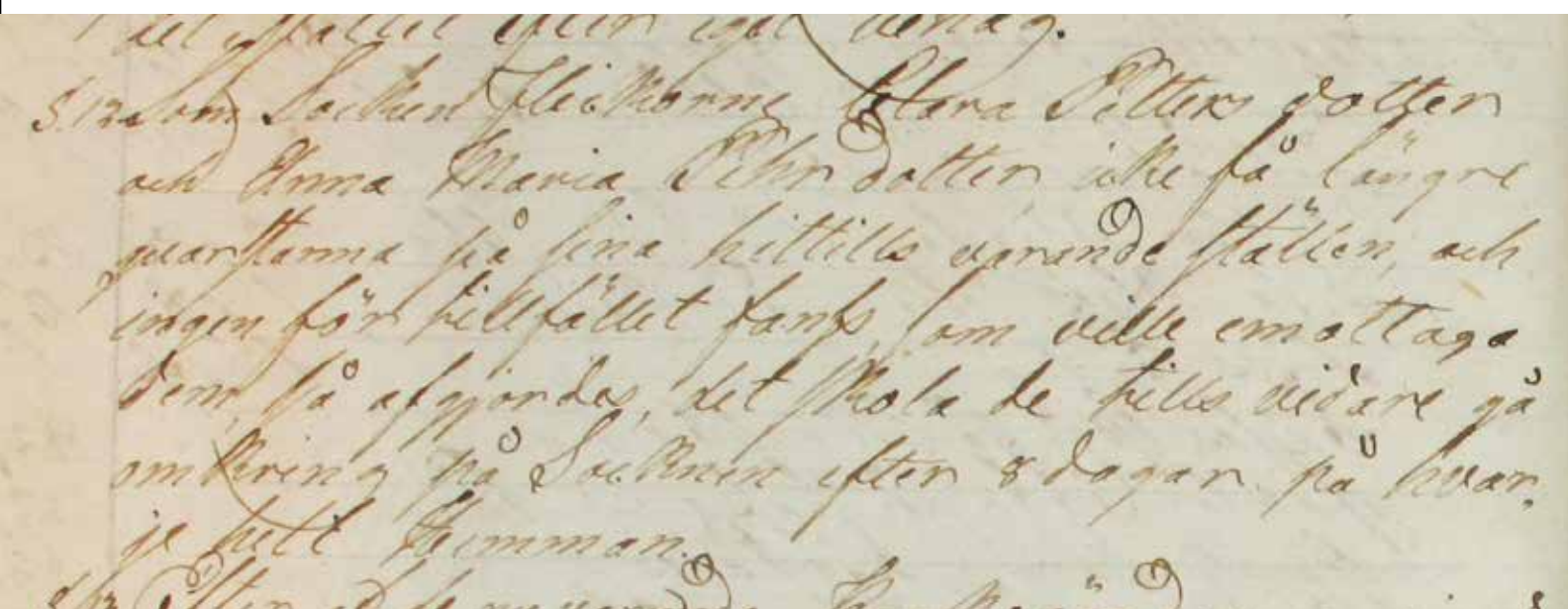
Den 8 maj 1834 beslutades vid sockenstämman att Lars Persson skulle bo kvar hos Johannes Andersson »med nödtorftigt bröd och hem samt kristlig uppfostran» mot fem riksdaler 26 skilling banko ur fattigkassan samt ersättning för kläder och Anna Maja skulle stanna kvar hos Peter Eliasson i Broslätt mot sju riksdaler 16 skilling och behövliga kläder.

Den 24 maj 1835 meddelades att Lars Perssons fader Pehr Magnusson i Ljung »nu är kommen till den förmögenhet, att han kan försörja själv detta sitt barn och dessutom yttrat sig detta vilja, ty beslöts att nämnde Lars skall sändas till fadern». Herr kaptenen och riddaren C. G. von Hackwitz erbjöd sig att ta emot Anna Maja utan vidare ersättning än att kläder skulle betalas av fattigkassan, »vilket anbud med tacksamhet antogs». Hackwitz flyttade vid den tiden från Härna Östergården till Tissås säteri i samma socken.

Den 12 juni 1836 bestämdes att Anna Maja skulle bo hos Petter Larsson i Åstorp utan annan ersättning än kläder till sockenflickan.

Den 14 maj 1837 noterades i sockenstämmoprotokollet att Petter Larsson inte ville förlänga sitt åtagande och, »som ingen plats för tillfället kunde finnas för henne», uppmanades kyrkvårdarna att leta efter nytt husrum för flickan, som tills vidare skulle bo kvar hos Petter Larsson. Redan ett par veckor senare hade man hittat ett nytt hem åt Anna Maja, nämligen hos Sven och Annika i Härna Hallen, samma personer som hade bott på Mårdahemmet när Catharina begick barnamordet. Då hade Annika precis fött dottern Maja Lotta. Nu var denna dotter sju år och tolvåriga Anna Maja blev barnflicka åt henne. Sven och Annika skulle få två riksdaler riksgälds kontant samt nödvändiga kläder. Detta par hade lämnat Mårdahemmet 1830 och bosatt sig först på Heljekärr ett år, sedan på Solbergsslätt, varifrån de flyttade till Hallen 1835. Därifrån flyttade de till Sassarp Mellomgården 1840, till Jonstorp 1842 och torpet Sandkullen 1844, där Sven dog 1847 och Annika 1854.

Den 10 juni 1838 skrevs i protokollet att sockenflickan Anna Maja Persdotter inte längre fick bo kvar hos Sven och Annika och eftersom »ingen för tillfället fanns som ville emottaga henne, så avgjordes att hon skall tills vidare gå omkring på socknen efter åtta dagar på varje helt hemman».

Sockenstämmoprotokoll Härna 10 juni 1838. »§12. Som sockenflickorne Clara Pettersdotter och Anna Maria Persdotter icke få längre kvarstanna på sina hittills varande ställen, och ingen för tillfället fanns, som ville emottaga dem, så afgjordes, det skola de tills vidare gå omkring på Socken efter 8 dagar på hvarje helt hemman.»

Anledningen till att Anna Maja inte längre var önskvärd hos Sven och Annika och att ingen ville ta emot henne var en svår missväxt som hade inträffat över stora delar av Sverige sommaren 1837 med både säd- och foderbrist, hungersnöd och höga spannmålspriser som följd under 1838. Anna Maja berättade själv »att de måste släppa henne, emedan de ej hade själva något att äta».

Även Lars, som fortfarande bodde hos fadern, då i Ebbared i Hudene socken, drabbades av missväxten 1837. Under sommaren det året vallade han boskap i byn, men under hösten kunde fadern inte längre försörja honom. Han fick i stället några riksdaler för att köpa synålar och spännen »och sådant kram», som han kunde gå omkring och sälja under vintern 1838.

Framåt vårkanten 1838 fick då 15-årige Lars ett brev från sin mor Catharina och bestämde sig då för att besöka henne i spinnhuset. Han tog med sig sin då 13-åriga halvsyster Anna Maja vid pingsttiden det året och tillsammans vandrade syskonen 24 mil från Härna till Norrköping under sommaren. De hoppades också kunna hitta något arbete, både längs vägen och i staden.

Lars och Anna Maja kom till slut fram till Norrköping och fick träffa sin mor i spinnhuset den 2 och 3 augusti. Det antecknades då i spinnhusets kyrkobok att Lars var född äkta, men att Anna Maja var oäkta! Även barnens berättelser om den svåra tiden de hade haft det senaste året efter missväxten skrevs ner i kyrkoboken.

Nedanstående barn, äro enligt från pastors-emb. i Wing ankomna prestbevis, födde: ägtat Lars Persson i Härna d. 15 nov. 1822, men icke adm. till H. Nattvard, och oägtat dott. Anna Maria Persdotter, i Grofved d. 3 mars. 1825.

Ur kyrkoboken, Norrköpings spinnhus. »Nedanstående barn, äro enligt från pastors emb. i Wing ankomna prestbevis, födde: ägtat Lars Persson i Härna d. 15 nov. 1822, men icke adm. till H. Nattvard, och oägtat dott. Anna Maria Persdotter, i Grofved d. 3 mars 1825.»

Fångpredikanten Anders Kröning tog sig an barnen och försökte hjälpa dem. Redan påföljande dag den 4 augusti infördes en annons i Norrköpings Tidningar, där Kröning berättade om de fattiga barnen, som hade vandrat 24 mil för att besöka sin mor i spinnhuset med hopp om att få något arbete i staden. »Skulle i anledning härav någon ömsint medmänniska för bemälte barn ha någon passande tjänstebefattning, för flickan såsom barnflicka, för gossen i något hantverk eller dylikt, och dymedelst vilja bidra till sorgens stillande hos den över barnens långa hemväg bekymrade modern, vilken genom sitt under 7½ år inom fängelset visade ångerfulla, stilla uppförande tillvunnit sig alla vederbörandes bifall, kunna vidare underrättelser om förenämnda erhållas hos undertecknad sist nästa måndag före klockan 10 förmiddagen. Norrköping den 4 augusti 1838. A. Kröning.»

Anders Kröning var född i Västervik 1797 och prästvigdes 1822. År 1835 blev han fångpredikant i Norrköpings spinnhus. Där stannade han till 1844, då han blev kyrkoherde i Östra Ny och Rönö pastorat några mil från Norrköping. Han avled året därpå i Norrköping.

Kröning införde ännu en annons i Norrköpings Tidningar den 11 augusti. I den får vi veta att barnen hade fått arbete i staden, att Kröning efterskänkte nästkommande kollekt i spinnhuskyrkan till barnens behov och att han nu också ville uppmana till en insamling för kläder till dem:

I dessa dagar hafwa hit till staden, efter 24 mils wandring, från Härna socken i Elfsborgs län, ankommit 2:ne barn, en gosse om 14 och en flicka om 12 års ålder, för att dels besöka en olycklig moder, hwilken 1831 inkommit till Korrektionsinrättningen härstädes på 10 års arbete, dels ock, för att här eller under vägen söka sig någon tjänst, hellst dylik i anseende till de i hemorten warande höga sådespriser der icke kunnat erhållas. Skulle i anledning häraf någon ömsint medmänniska för bemälte barn hafwa någon passande tjenstebefattning, för flickan, såsom barnflicka, för gossen i något handtwerk eller dylikt, och dymedelst wilja bidra till sorgens stillande hos den öfwer barnens långa hemwäg bekymrade modren, hwilken genom sitt under 7 1/2 år inom fängelset wisade ångerfulla, stilla uppförande tillwunnit sig alla wederbörandes bifall, kunna vidare underrättelser om förenämde erhållas hos undertecknad sist nästa Måndag före kl. 10 f. m. Norrköping den 4 Augusti 1838.

A. Kröning.

Norrköpings Tidningar 4 augusti 1838. »I dessa dagar hafwa hit till staden, efter 24 mils wandring från Härna socken i Elfsborgs län, ankommit 2:ne barn, en gosse om 14 och en flicka om 12 års ålder, för att dels besöka en olycklig moder, hwilken 1831 inkommit till Korrektionsinrättningen härstädes på 10 års arbete, dels ock, för att här eller under vägen söka sig någon tjänst, hellst dylik i anseende till de i hemorten warande höga sådespriser der icke kunnat erhållas. Skulle i anledning häraf någon ömsint medmänniska för bemälte barn hafwa någon passande tjenstebefattning, för flickan, såsom barnflicka, för gossen i något handtwerk eller dylikt, och dymedelst wilja bidra till sorgens stillande hos den öfwer barnens långa hemwäg bekymrade modren, hwilken genom sitt under 7 1/2 år inom fängelset wisade ångerfulla, stilla uppförande tillwunnit sig alla wederbörandes bifall, kunna vidare underrättelser om förenämde erhållas hos undertecknad sist nästa måndag före kl. 10 f.m. Norrköping den 4 Augusti 1838. A. Kröning.»

»Vördsamt tillkännagives de många ädla människovänner inom detta för välgörenhet utmärkta samhälle, vilka behagat yttra sitt deltagande för de bägge, i dubbelt avseende värlösa, barnen från Härna socken i Västergötland, för vilka nu mera platser lyckligtvis erhållits inom staden, att den kollekt, som vid fångpersonalens nattvardsgång i morgon upphämtas i korrektionsinrättningens kyrka, sker för bemälda barns räkning och i avsikt att dymedelst bereda ett bidrag till förskaffande av klädespersedlar, varav de är i yttersta behov. I anledning härav vågar jag berörda insamling, för det därmed avsedda goda ändamålet, till det bästa ödmjukligen anmäla. Matteus 25:33, 40. Norrköping den 11 augusti 1838. A. Kröning.»

Den 15 augusti 1838 får vi veta att det hade kommit in pengar från en anonym givare: »Under motto: 'En liten hjälp till kläder åt de värlösa barnen från Härna socken i Västergötland' hade jag glädjen förliden lördag i ett till mig adresserat brev

emottaga 5 riksdaler riksgäldssedlar, och får för den okände givaren avlägga min hjärtliga tacksägelse. Norrköping den 15 augusti 1838. A. Kröning.»

Lika mycket pengar kom några veckor senare: »Till kläder för de värlösa barnen från Härna i Västergötland äro mig ytterligare lämnade av en aktad medlem inom detta samhälle fem riksdaler riksgälds, för vilka jag härmedelst å de hulpnes vägnar får för den ädelmodige givaren förklara min varma tacksägelse. Norrköping den 12 september 1838. A. Kröning.»

I en insändare i Norrköpings Tidningar den 18 maj 1839 redogjorde fångpredikant Kröning för hur det hade gått med insamlingen: »Jämte det jag till alla dem, som till följe av annonsen i Norrköpings Tidningar den 4 augusti förlidet år ädelmodigt lämnat bidrag till understöd och kläder åt de värlösa barnen från Härna i Västergötland, vilka fortfarande vistas inom staden, härmedelst vördsamt frambär de hulpnes hjärtligaste och ödmjukaste tacksägelse, får jag även för samtliga, mig till största delen okända, respektive välgörare, såväl tillkännage att vederbörliga verifikationer över bemälda är inlämnade å boktryckeriet, där de under 8 dagar är att tillgå för envar som därav behagar taga kännedom, som även här nedan redovisa användandet av de influtna gåvorna:

1838 den 11 augusti; i biljett med motto 'en liten hjälp till kläder åt de värlösa barnen från Härna' 5 riksdaler.

Den 12 augusti; den av undertecknad anslagna kollekten i korrektionsinrättningens kyrka, 6 riksdaler 12 skilling; av muraren L. 18 skilling; av portvakten L. 15 skilling.

Den 14 augusti; kollektbidrag av änkefru C. 1 riksdaler; av änkefru Lj. 36 skilling.

Den 8 september; av en aktad medlem inom Norrköping 5 riksdaler.

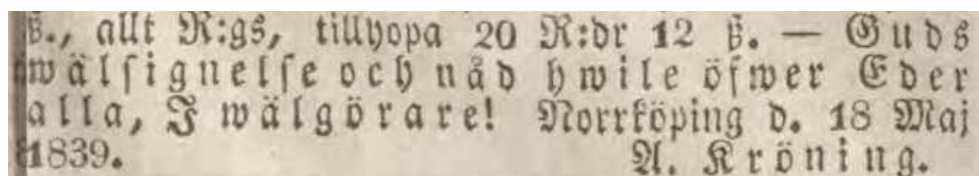
Allt riksgälds, tillsammans 18 riksdaler 33 skilling.

För barnen är utgivna:

Till kläder åt gossen är under den 18 augusti och 6 oktober lämnade till dem, där gossen blivit vårdad, 12 riksdaler. Den 9 september en psalm- och evangeliebok åt dito 1 riksdaler. Den 10 oktober en klädesmössa åt dito 1 riksdaler.

Den 5 november till en psalm- och evangeliebok och en katekes åt flickan 1 riksdaler 12 skilling. Den 10 november är lämnade åt dem där flickan vårdas, till kläder åt dito 4 riksdaler 24 skilling. 1839 den 14 maj till ett skrin åt dito 24 skilling.

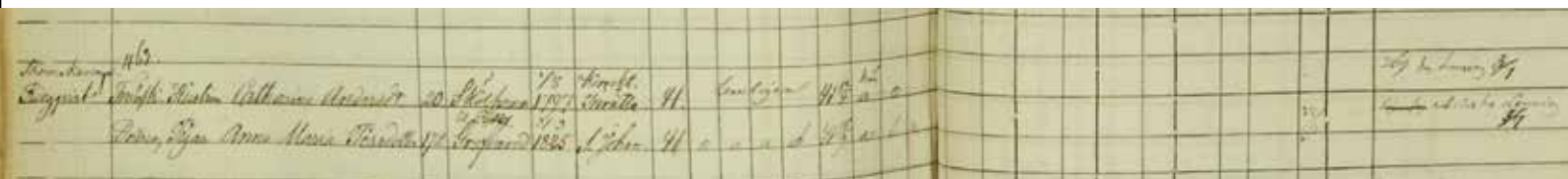
Allt riksgälds, tillhopa 20 riksdaler 12 skilling. Guds välsignelse och nåd vile över eder alla, I välgörare. Norrköping den 18 maj 1839. A. Kröning.»

B., allt R:gs, tillhopa 20 R:dr 12 S. — Guds
välsignelse och nåd hwile öfwer Eder
alla, I wälgörare! Norrköping d. 18 Maj
1839. A. Kröning.

Catharina frigavs 1841 och bodde kvar i Norrköping

Catharina kom ut ur spinnhuset för gott den 21 april 1841 och stannade sedan kvar i Norrköping hela livet. Åren 1841–1843 står hon skriven tillsammans med dottern Anna Maja i en bostad i Hedvigs församling med en anteckning, att båda arbetade på Lennings textilfabrik.

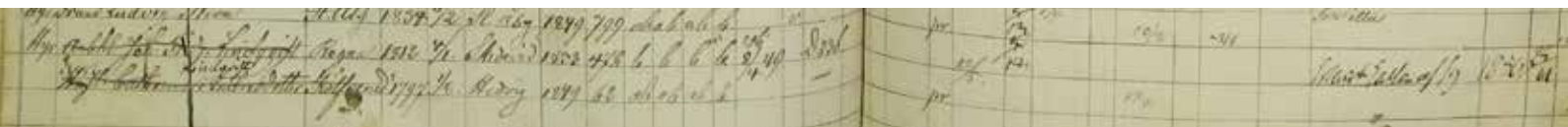
Husförhörlängd Norrköping Hedvigs församling 1836–1842. Catharina och Anna Maja bodde tillsammans i skomakare Ringqvists hus på Dragsgärdet. De kunde således återförenas efter mer än tio år! Catharina hade flyttat dit 1841 från Korrektionsinrättningen, Anna Maja samma år från S:t Johannes församling i staden. Prästen noterade längst till höger att Catharina arbetade »hos Lenning». Han skrev också att Anna Maja »säger sig arbeta hos Lenning» men strök över »säger sig». De tycks ha klarat husförhören, Catharina med betyget »temligen» och Anna Maja med a och ab. Båda hade begått nattvarden 1841, Catharina den 12 april, alltså i spinnhuskyrkan strax före frisläppandet, Anna Maja den 18 september.

Därefter flyttade Catharina runt en del i församlingen, tills hon 1849 vid 52 års ålder gifte sig med änkemannen, färgeriarbetaren Johan Fredrik Lindqvist och med honom flyttade till kvarteret Karbin i S:t Olai församling. Lindqvists hustru hade avlidit i vattusot 1844. Han hade tre barn, men de finns inte med i kyrkoböckerna efter vigseln med Catharina.

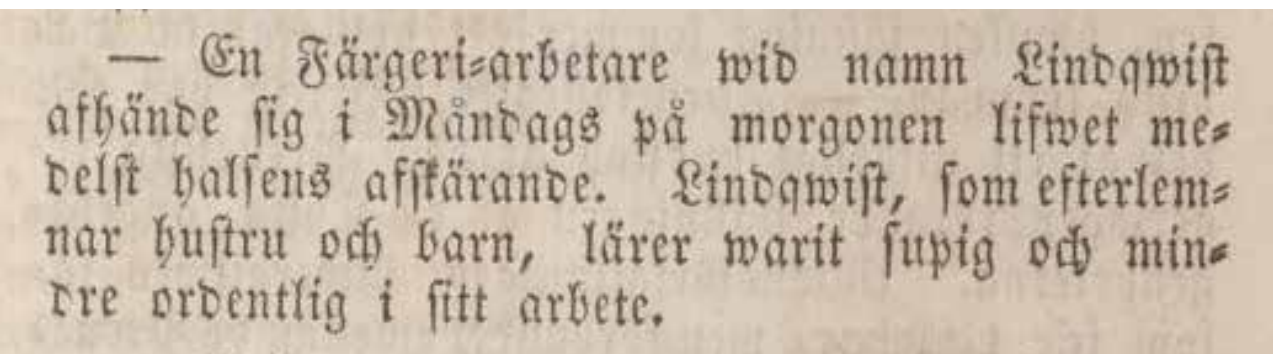

Vigselbok Norrköping Hedvigs församling 1849. Johan Fredrik Lindqvist, »färgeriarbetare från St. Olai», gifte sig i april med Catharina Andersdotter, »fabriksarbeterska och fränskild hustru».

Lindqvist var född 1812 och således 15 år yngre än Catharina. Han var en orolig själ. På morgonen den 25 november 1850 begick han självmord genom att skära halsen av sig. Detta noterades i Norrköpings Tidningar, som kommenterade att han »lärer varit supig och mindre ordentlig i sitt arbete». Han begravdes i tysthet.

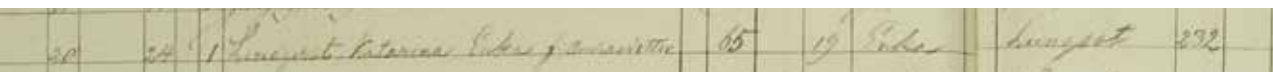

Husförhörlängd Norrköping S:t Olai församling 1848–1853, kvarteret Karbin. Hyresgästen och arbetskarlen Johan Fredrik Lindqvist, född 4/1 januari 1812 i Regna, och hans hustru Catharina Andersdotter Lindqvist, f 1/8 1797 i Skölvne. Till höger skrev prästen om Lindqvist att han »skurit halsen af sig 25/11 1850».

Norrköpings Tidningar 27 november 1850. »En färgeri-arbetare wid namn Lindqvist afhände sig i måndags på morgonen lifwet medelst halsens afskärande. Lindqvist, som efterlemnar hustru och barn, lærer warit supig och mindre ordentlig i sitt arbete.» Kanske hade Catharina tagit hand om honom av medlidande och hopp om bättring?

Catharina flyttade 1851 till kvarteret Oron i S:t Olai församling, där hon bodde kvar resten av sitt liv. Hon dog i kvarteret Oron vid 65 års ålder den 20 augusti 1862 i lungdot. Hon hade sannolikt försörjt sig som textilarbeterska hela tiden efter frisläppandet ur spinnhuset 1841.

Dödbok Norrköping S:t Olai församling, augusti 1862. Änkan Katarina Lindqvist, född Andersdotter, dog vid 65 års ålder den 20 augusti 1862 av lungdot.

Lars Persson

Även Lars Persson bodde kvar i Norrköping hela livet. Han står först som lärling och gesäll hos en skomakare Söderlund, sedan som brandvakt och tornväktare på olika ställen i S:t Olai församling, innan han blev ringkarl i samma församling i början av 1860-talet. Han gifte sig den 30 december 1849 med Albertina Palmqvist (född 1823 i Östra Vingåker) och var då tornväktare.

Albertina hade sedan tidigare en oäkta dotter Johanna Charlotta, född 29 december 1847, med okänd fader, förmodligen Lars. Johanna Charlotta gifte sig 1870 med Per Albert Seger, fick tre barn och dog i lungsot 1880.

Lars Persson och Albertina fick fler barn – Clara Albertina föddes 1851, Carl Fredrik 1854, Lovisa Wilhelmina 1856 (död 1860), Gustaf Theodor 1859 (död 1860), Lovisa Wilhelmina 1860 och Olga Christina Josefina 1864. Alla bodde kvar i Norrköping. Carl Fredrik var obotligt sjuk och dog vid 20 års ålder av lungsot och hjärtfel.

Kyr Ringkard Lars Persson	Härna	22	15/11	30	49
H Albertina Palmqvist	Ö Vingåker	23	12/4		
D Johanna Charlotta	N	47	29/12		
D Clara Albertina	N	51	23/5		
D Carl Fredrik	N	54	5/2		
D Lovisa Wilhelmina	N	60	9/11		
D Olga Christina Josefina	N	64	17/4		

Husförhörlängd Norrköping S:t Olai församling 1863–1867, kvarteret Tunnan. Hyresgäst var ringkarl Lars Persson, född i Härna 1822, gift 30/12 1849 med Albertina Palmqvist, född 1823 i Östra Vingåker. De fem barnen är de som uppnådde vuxen ålder. Två andra barn dog 1860. Johanna Charlotta dog 1880, Carl Fredrik dog 1874.

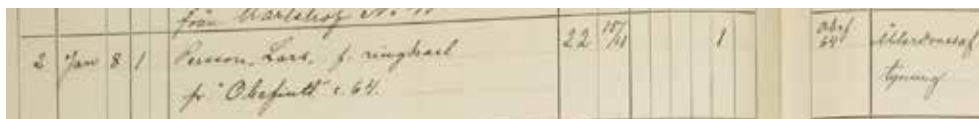
De tre döttrarna fick sammanlagt fjorton oäkta barn:

Clara Albertina fick fyra oäkta barn 1871–1876; Klara Eleonora 1871 (död samma år), Knut Henning Albanus 1873 (död samma år), Elin Oscara Charlotta 1874 och Johan Oscar Bernhard 1876. Hon gifte sig 1879 med filaren och järnarbetaren Carl Oscar Andersson och fick ytterligare sju barn med honom mellan 1879 och 1895. Clara Albertina dog 1943 som änka, då boende på Pilgatan 5 i Norrköping.

Lovisa Wilhelmina fick fyra oäkta barn 1884–1897; Signe Oskara Eugenia 1884, Elsa Katarina 1890 (död samma år), Elsa Linnea Sofia 1892 och Carl Rudolf Alexander 1897. Hon gifte sig 1923 med Johan Alfred Olander, som dog 1947. Lovisa Wilhelmina avled 1951, då boende på Pilgatan 3 i Norrköping.

Olga Christina Josefina fick sex oäkta barn 1887–1901; Carl Robert 1887, Ernst Elis Laurentius 1890, Henrik Josef Alexius 1893, Per Lambert 1895, Knut Uno Florentin 1898 och Nanny Karin Linnea 1901. Hon dog ogift 1956, då boende på Pilgatan 5 i Norrköping.

Familjen flyttade från S:t Olai till Östra Eneby församling i Norrköping 1884. Albertina Palmqvist dog 1898. Lars Persson dog 1914.

Dödbok Norrköping Östra Eneby församling 1914. Lars Persson, f.d. ringkarl, dog 91 år gammal den 8 januari av »ålderdoms-aftyning».

Lars Perssons far Pehr Magnusson

Lars Perssons far och Catharinas förste make Pehr Magnusson blev brukare av en liten gård i Ebbared Nygården i Hudene, dit han flyttade 1836 från Ljung Mellomgården. Han gifte om sig 1836 med Annika Pettersdotter (född 1805 i Vesene). De fick flera barn, Johannes, född 1837, Christina, född 1840, och Anders Petter, född 1844. Pehr dog som undantagsman i Ebbared Nygården 1863.

Äldste sonen Andreas, född 1821 i Ljung i Grude (Lars Perssons bror, Anna Majas halvbror och Catharinas son), var bräcklig enligt läkarintyg. Han gifte sig 1843 med Maja Andersdotter från Fägersed i Hudene och fick dottern Maria Christina 1843. De flyttade till en backstuga på Fägerseds mark 1845, fick även barnen Johanna 1846, Anna Klara 1850 och Anna Sofia 1856. Familjen flyttade 1871 till en backstuga på Hudene Bergsgårdens ägor. Andreas dog där av bröstlidande 1890. Hans hustru Maja hade avlidit tio år tidigare. Backstugan fortsatte att bebos av dottern Maja Stina och hennes oäkta barn. Hon dog där år 1900.

Anna Maja

Anna Maja var tjänsteflicka hos rättaren Petter Nilsson på Karfvetorp i landsförsamlingen S:t Johannes i Norrköping 1840. Hon flyttade därifrån 1841 till modern Catharina i Hedvigs församling, bodde hos henne till 1843 och arbetade också tillsammans med henne under den tiden i Lennings textilfabrik.

År 1843 flyttade Anna Maja till S:t Olai församling i Norrköping och tillbaka igen till Hedvigs församling 1846. Där förlovade hon sig 13 augusti 1848 med pressaren Johan Peter Melin (född 20 maj 1827), med vilken hon hade fått sonen Johan Gustaf den 1 oktober 1847. Hon gifte sig med Melin den 24 september 1848 med tillstånd från Catharina och Lars. Johan Gustaf dog »av våda» den 14 juni 1851. Melin var då klädesvävare.

Tjenstefl. Anna Maria Persdr												Inflyttad 1840. Till höger står att hon var »hos Petter Nilsson i tjänst, ej inlemnad sitt besked».											
------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Husförhörlängd Norrköping, landsförsamlingen S:t Johannes 1836–1840, gården Karfvetorp (Kårtorp), häradsbövding och rådmän Hörnings gård. »Tjenstefl. Anna Maria Persdr» hade inflyttat 1840. Till höger står att hon var »hos Petter Nilsson i tjänst, ej inlemnad sitt besked».

1841	1842	1843	1844	1845	1846	1847	1848	1849	1850	1851	1852	1853	1854	1855	1856	1857	1858	1859	1860
Anna Maria Persdr										Flyttad till Hedvigs församling 1841, där hon sedan bodde ett par år med sin mor.									

Husförhörlängd Norrköping, landsförsamlingen S:t Johannes 1841–1845, gården Karfvetorp. Anna Maria flyttade till Hedvigs församling 1841, där hon sedan bodde ett par år med sin mor.

1848	1849	1850	1851	1852	1853	1854	1855	1856	1857	1858	1859	1860
Johan Peter Melin Anna Maria Persdotter												
Gifte sig den 24 september 1848 med pressaren Johan Peter Melin med tillstånd av modern och brodern. Lysning hade skett den 13 augusti.												

Vigselbok Norrköping Hedvigs församling 1848, Anna Maja gifte sig den 24 september 1848 med pressaren Johan Peter Melin med tillstånd av modern och brodern. Lysning hade skett den 13 augusti.

Melin och Anna Maja bodde kvar i Hedvigs församling i Norrköping och fick fyra barn mellan 1851 och 1860 – Anna Charlotta 1851, Albert Peter 1853, Maria Wilhelmina 1856 och Olga Christina 1860. Melin benämndes klädesvävare 1851 och 1853, saluföreståndare 1856 och handlande 1860, så han tycks ha stigit i graderna.

Handl. Johan Peter Melin	Hedvig	27	10/5
Hus. Anna Maria Persdotter	Grofvad	25	3/3
D. Anna Charlotta	Hedvig	51	13/1
S. Albert Peter	Hedvig	53	1/3
D. Maria Wilhelmina	Hedvig	56	3/6
D. Olga Christina	Hedvig	60	3/12

Husförhörlängd Norrköping, Hedvigs församling 1859–1864, kvarteret Munken. Handlanden Johan Peter Melin och hans hustru Anna Maria Persdotter hade barnen Anna Charlotta, Albert Peter, Maria Wilhelmina och Olga Christina, födda 1851–1860.

Handlanden Melin dog i lungshot 26 maj 1866. Enligt bouppteckningen hade han tillgångar för 233 riksdaler men skulder på 500 riksdaler. Anna Maja gifte om sig 12 april 1868 med skräddaren Carl Johan Lagerström (född 1845, således 20 år yngre än Anna Maja), som några månader tidigare, i december 1867, hade varit verksam i det så kallade »brödkriget» i Norrköping, ett våldsamt upplopp i staden riktat mot de höga spannmålspriserna i missväxtårens tid. Han dömdes för detta till 50 riksdaler i böter, vilket förmodligen omvandlades till fängelsestraff. Närmare femtio deltagare dömdes, sju av dem till straffarbete (en fick hela tre år) och ett fyrtiotal till böter upp till 400 riksdaler. Dessutom dömdes närmare tjugo män för fylleri.

Strax före upploppet, den 31 oktober 1867, infördes en annons i Norrköpings Tidningar, angående Lagerströms opålitlighet: »Om icke skräddaren Carl Johan Lagerström inom denna veckas utgång inflyttar i det hyrda rummet, eller enligt kontraktet betalar hyran, så uthyres rummet till annan person. Norrköping den 1 november 1867. J. Hangelundh.»

1867.

Af allt þetta fæðe Dóson sig ide ega ringaste
 minne.

Lagerström lämnade Anna Maja i början av 1870-talet och reste till Amerika. Anna Maja fick skiljebrev 1876. Alla hennes fyra barn utvandrade till USA på 1870-talet. Anna Maja själv reste med skepp från Göteborg den 4 september 1885 till New York.

1845	1	124	68	4	18
Vigselbok Norrköping, Hedvigs församling 1868. Anna Maja gifte sig med den tjugo år yngre skräddaren Carl Johan Lagerström den 12 april 1868.					

Vigselbok Norrköping, Hedvigs församling 1868. Anna Maja gifte sig med den tjugo år yngre skräddaren Carl Johan Lagerström den 12 april 1868.

1875	1	124	68	4	18
Husförhörlängd Norrköping, Hedvigs församling 1875-1880. Skräddaren Carl Johan Lagerström vistades »i Amerika, skild från sin hustru Anna Maria».					

Husförhörlängd Norrköping, Hedvigs församling 1875-1880. Skräddaren Carl Johan Lagerström vistades »i Amerika, skild från sin hustru Anna Maria».

1873	1	124	68	4	18
Göteborgs poliskammare 1873, förteckning över utvandrare. Anna Charlotta Melin, 21 år, och Maria W. Melin, 17 år, avreste från Göteborg till New York via Hull med ångfartyget Orlando den 13 juni 1873.					

Göteborgs poliskammare 1873, förteckning över utvandrare. Anna Charlotta Melin, 21 år, och Maria W. Melin, 17 år, avreste från Göteborg till New York via Hull med ångfartyget Orlando den 13 juni 1873.

1880	1	124	68	4	18
Göteborgs poliskammare 1880, förteckning över utvandrare. Maria Wilhelmina Melin, som hade utvandrat med sin storasyster 1873, återkom till Sverige 1879, men avreste ånyo från Göteborg till New York den 3 september 1880 med skeppet Orlando.					

Göteborgs poliskammare 1880, förteckning över utvandrare. Maria Wilhelmina Melin, som hade utvandrat med sin storasyster 1873, återkom till Sverige 1879, men avreste ånyo från Göteborg till New York den 3 september 1880 med skeppet Orlando.

1879	1	124	68	4	18
Göteborgs poliskammare 1879, förteckning över utvandrare. Albert Mellin, 26 år, och hans syster Olga, 19 år, avreste från Göteborg till New York 1879 med skeppet Rollo.					

Göteborgs poliskammare 1879, förteckning över utvandrare. Albert Mellin, 26 år, och hans syster Olga, 19 år, avreste från Göteborg till New York 1879 med skeppet Rollo.

Kvadraten Rom																			
Gårdens No af 62		Född			Inflyttad			Lämnad			Befordrad			Särskilda Anmärkningar			Död		
Åger: j. Olafus af j. j.		År	Mon	Da	År	Mon	Da	År	Mon	Da	År	Mon	Da	År	Mon	Da	År	Mon	Da
Hedvigsforsström Anna Maria fränkskär 1875 j. j. j.														Hedvigsforsström Anna Maria					

Husförhörlängd Norrköping, Hedvigs församling 1885–1890, kvarteret Rom. Anna Maria Mellin (Lagerström), fränksild hustru, begick nattvarden 1885, fick skiljebrev från Lagerström den 28 juni 1876, arbetsbetyg till Amerika i augusti 1885 och utflyttade till Nordamerika samma år.

Förteckning									
öfver utvandrare, som af undertecknad befordras med Ångfartyget "Orlando", som den 4 September härifrån afgår till Hull i England									
1388	Anna Maria Mellin	Norrköping	60.	1	1	New York			
1389	John Odell	Hull							

Göteborgs poliskammare 1885, förteckning öfver utvandrare. Anna Maria Mellin, 60 år, från Norrköping, avreste från Göteborg den 4 september 1885 med ångfartyget Orlando till New York via Hull i England. Kaptenen hette John Odell.

Anna Maja dog som hushållerska 1907 i Queens, New York, och begravdes i Greenwood, Brooklyn, där flera berömdheter ligger begravda, till exempel president Theodor Roosevelts föräldrar och fru samt musikaliska legender som tonsättaren och dirigenten Leonard Bernstein, tonsättaren Louis Moreau Gottschalk och Henry E. Steinway, grundaren av Steinway & Sons.

Vem som var far till Anna Maja var, är och förblir okänt. Mest sannolikt är kanske att det var en soldat på Fristads hed som köpte Catharinas tjänster under regementsmötet 1824. Catharina dog i kvarteret Oron i Norrköping 1862.

